akis

HAFTALIK AK... ...İSİ

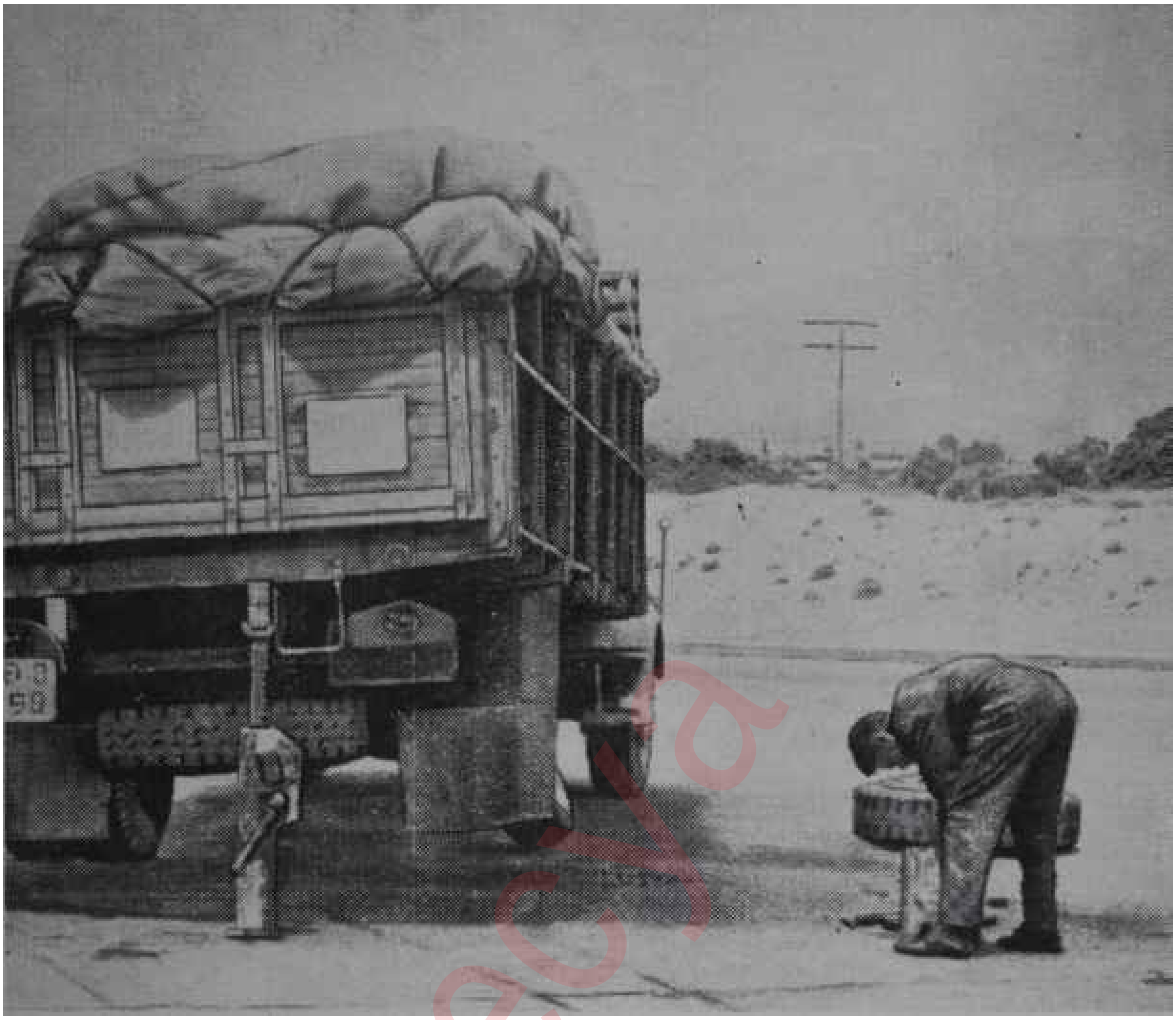
SAYI: 8
11 ARALIK 1967
FİYATI 125 KURUŞ

BU KRİZDE BATI NASIL DAVRANDI?

Yazan:
Metin TOKER

CYRUS VANCE

Sizin başınıza gelmez!

Lâstik patlaması herkesin canını şikar... Hele bu, vasıtanızda tonlarca yük olduğu bir sırada vukubulursa... Böyle bir aksilik ihtimalini mümkün olduğu kadar azaltmak için tedbirli davranınız... U. S. Royal lâstikleri fazla yüke, sarsıntıya, darbelere, hararete karsı çok dayanıklıdır. Harika birleştirici CVC sayesinde lâstiğin taban ve gövde kısımlarının ayrılması ihtimali bertaraf edilmiştir. İmalâtta münhasıran naylon iplikler kullanılır. U.S. Royal lâstikleri her türlü yola çok iyi oturur. Rahat direksiyon sağlar. 'Vasıtanızı U. S. Royal lâstikleri ile donatarak lâstikten yana rahat ediniz.

U. S. Royal lâstiklerinin her vasıtaya uygun **bir** çeşidi vardır.

U.S.ROYAL

YAMAN ŞOFÖRÜN LÂSTİĞİ

akisden

Size

KIBRIS meselesi dolayısiyle sinirlerin son derece gergin olduğu, her an bir patlama beklendiği sıralarda Başyazarımız Metin Toker Londra'da idi. Toker, Londra'da kaldığı on gün içinde özellikle bir konuyu inceledi: Son krizde Batının tutumu ne olmuştu?

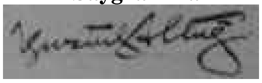
Metin Toker yurda döndüğünde, kriz, diplomatik yolla kısmen giderilmişti ama, çeşitli çevrede türlü spekülâsyon almış yürümüştü.

Bu hafta derginin baş kısmında yer alan KIBRIS OLAYLARI bölümünde, krizin diplomatik yolla hallinde büyük gayreti bulunan Amerikalı borsa avukatı Cyrus Vance'in kişiliği etrafında Batının tutuma eleştirilmektedir. Metin Toker, olayların dışarıdan nasıl görüldüğünü nasıl değerlendirildiğini, Batının Türkiye hakkında ne düşündüğünü bu yazıda anlatmaktadır. Ardından da, Sovyet Rusya'nın hangi havayı çaldığını anlatan "RUSYA" başlıklı yazı gelmektedir. İki yazının karşılaştırmalı olarak okunmasında fayda vardır. Sanırım ki Kıbrıs krizinde Batının ve Sovyetlerin tutumunu en iyi değerlendiren yazıyı sunmaktayız.

HAFTANIN bir başka önemli konusu, bir Bakana ve eşine yapılan sansasyonel isnattı. Bir Ankara gazetesinin aceleci muhabirinin ortaya attığı haber, âdeta, Hükümetin ortasına bir bomba gibi düştü. Oysa iddianın, gerçeğe ne derece yakın olduğu belli değildi. Nitekim isnada hedef teşkil eden Bakan ve eşi hem haberi tekzip ettiler, hem *örn* dâva açtılar. Haberi yazan muhabirin tevkifi ise, işi daha da dallandırıp budaklandırdı.

İÇ OLAYLAR kısmımızın başında, bu ilginç iddia ve iddiaya hedef teşkil edenlerin sözleri bulunmaktadır. Bu ilginç yazıyı merakla okuyacağınızı sanırım.

Saygılarımla

İÇİNDEKİLER

SÜLEYMAN DEMİREL

SUÇLU AYAĞA KALK!

Batı ne istedi ?

Kasımın 22. günü, New York'taki "Simpson, Thacher and Bartlett" avukatlık firmasının telefonu tam saat 11'de çaldığında, hiç kimse, şirketin 41 ortağından birinin yeni bir maceraya koşulacağını hatırına getirmiyordu. Telefon Washington'dandı, Başkan Johnson, Cyrus Vance ile şahsen konuşmak istiyordu. Bu sırada Vance, eski aile fotoğraflarıyla süslü bürosunda, bir dosya, üzerinde çalışmaktaydı.

Vance'a santral bir kaç saniye beklemesini söyledi. Sonra, hattan Başkanın kalın sesi duyuldu. Johnson, 1957'de elinden tutup politikaya Soktuğu, bir zamanlar Savunma Bakan Yardımcılığı yapmış 50 yaşındaki avukat arkadaşından Kıbrıs dolayısıyla Doğu Akdenizde bir harbin çıkmasını önlemesini isliyordu. Kendisinin özel temsilcisi olarak bölgeye gidecek, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs idarecileriyle görüşerek harbi durduracak bir formül, bir anlaşma yolu bulacaktı.

Johnson Vance'a acele etmesini söyledi, zira durum son derece nazik görünüyordu. Önce Ankara'nın kurşun patlatması geri baktırılacak, sonra Atina ve Lefkoşe bu kurşunun patlamaması için kabul etmek zorunda oldukları talepler konusunda ikna olunacaklardı.

Uzun boylu, yakışıklı, yaşından on yıl genç gösteren, güzel bir eşe ve beş çocuğa sahip Cyrus Vance bir kaç sual sordu, bazı bilgi istedi. Kendisine verilmek üzere hazırlanmış dosya gönderilmişti. Derhal yola çıkmalı ve bunu uçakta incelemeliydi.

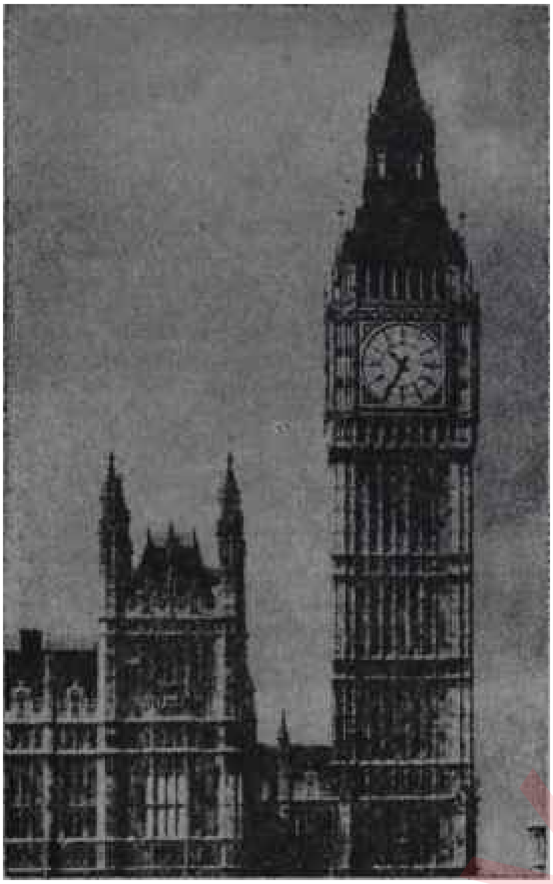
Amerika Cumhurbaşkanı harbin kapıya gelmiş olduğunu bildirdi.

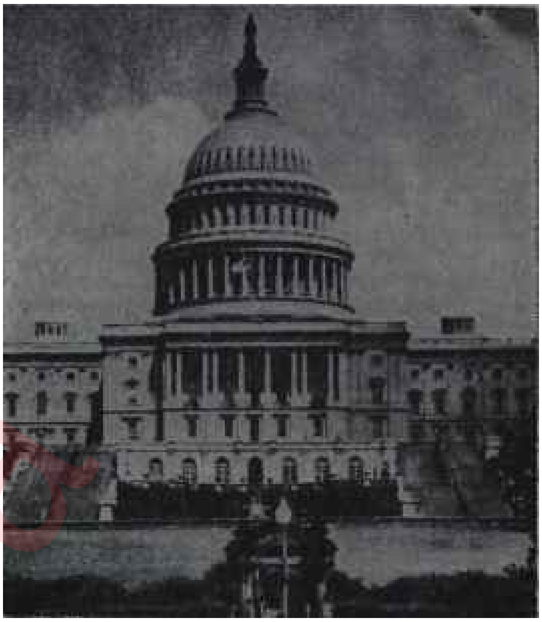
Son Kıbrıs krizinde Batının tipik davranışı şu olmuştur: Aman Türkler ilk kurşunu patlatmasınlar, biz bir formül buluruz!

Fakat bu formül Kıbrıs Meselesinin çözüm formülü değil, harbin önlenmesi formülüdür. Haftanın sonunda harp bulutları Doğu Akdeniz göklerinde yerini ancak sis ve yağmur bulutlarına bıraktığında Amerika Cumhurbaşkanı bunu hulus ile açıklayacak, herkese, şimdi esas meseleye kesin hal çaresi bulma görevini hatırlatacaktır.

Ancak onun bulunmasa, ötekisi kadar kolay ol-

KIBRIS OLAYLARI

LONDRA'NIN BIG BENİ WASHINGTON'UN CAPİTOLE'Ü

Kıbrıs sorununun çözüm saati ne zaman çalacak?.

Batı ne yaptı ?

mayacaktır.

1964'e nazaran fark

Bütün Batı başkentlerinde harp kopuyor diye duyulan heyecan, yapmacık değil -gerçek olmuştur. Gerçi bunun sebebi, aslında, aynı Batının Kıbrıs dâvasında takındığı gafil tavırdır. Başta Washington, Türklerin elinin her halükârda tutulacağı yolunda Batı, Atina • Lefkoşe ikilisine o kadar kuvvetli inanç vermiştir ki bunlar uyuşma temayülü değil, uyuşmazlık temayülü göstermeyi kendi hedefleri için daha faydalı bulmuşlardır. Enosisi bir olup - bitti ile gerçekleştirebileceklerine hep inanmışlar, Türkiye'nin buna karşı çıkamayacağını sanmışlardır. Onun için, meselenin esasında katı kalmışlardır.

Hataları, Batıdaki bir görüş değişikliğini farketmemeleridir. Batı, Türkiye'ye karşı davranışının yanlışlarını ve tehlikesini anlamıştır. Türk kamuoyunun memleketin politikasındaki tesirini farketmiştir. Bu kamuoyuyla zıtlaşmanın Doğu Akdenizdeki muhtemel tesirlerini hesaplamıştır. Türkiye'nin, eli bir defa daha tutulursa nasıl hareket edeceğini kestirmiştir. Bundan dolayıdır ki Rumlar son krizi patlattıklarında Ankara kesin vaziyet alınca, Batıdan, hiç bir "engelleyici" ses gelmemiştir. Seslerin hepsi "önleyici" olmuştur. Buna mukabil, bu sefer Atina ile Lefkoşe'ye hitap eden sesler "tehdit edici" ton takınmıştır. Tehdit, Batının direkt bir tehdidi olmamıştır. Atina ve Lefkoşe'ye hissettirilmiştir ki, Türkiye askerî harekâta başlarsa kimse onu "askerce" tutmayacaktır. Eğer Türkiye'nin karşısında Kıbrıs veya Yunanistan, Arapların İsrail karşısındaki durumlarında kalırlarsa Batı ile Rusya bir "ateş kes"i elbette sağlayacaklar, ama herkes, o takdirde elde edeceği vaziyetini muhafaza edecektir.

Kesin formül bulunup uygulanıncaya kadar..

Nitekim kriz günlerinde Londra'nın ünlü dergisi Economist, Kıbrıs'la ilgili başyazısında şu başlığı koyuyordu:

"Yunanistan gerilemelidir - İkinci bir Akdeniz harbini önlemek için bu yıl Yunanlılar Kıbrıs konusunda tâviz vermeye mecburdurlar".

AMERİKALI GÖZÜYLE

TRUMAN DOKTRİNİ'NİN SONU

Amerikan gazetesi New York Post'un 8 Kasım 1967 günlü sayısında yayımlanmış olan bu yazı, Amerikalı iki yazar Drew Pearson ve Jack Anderson tarafından kaleme alınmıştır. Kıbrıs krizi sırasında Türkiye'nin dışardan görünüşünü anlamak bakımından hayli yararlı olsa gerektir.

Yunanistan ve Türkiye arasındaki halihazır buhranın sonucu ne olursa olsun, Truman Doktrini, ölü farzedilerek hesaptan düşülebilir. Bu, Truman Doktrini'nden yararlanan iki milletin güvenilmez tutumlarından elde edilecek en önemli sonuçtur. -Kıbrıs üzerindeki harp hali bertaraf edilse dahi bu durum devam edecektir-.

Harry S. Truman tarafından 1947 yılında ilân edilen Doktrin, Karadeniz ile Akdeniz arasındaki geçidin bekçiliğini yapan iki milletin Rusya'nın nüfuzu altına düşmesini önleme amacını gütmekteydi.

Bugün Truman yardımım alan bu iki ülke, Üçüncü Dünya Harbi ihtimalini çabuklaştırabilecek bir tehlike yaratmaktadır. Yunanistan'da komünizmden korumağa uğraştığımız demokrasi faşist diktatörlüğe izin verirken, Ankara'da barışı koruma gayretlerimizi protesto eden Türk güruhu, Amerikan Haberler Merkezi'ni taşladı. Türk öğrencilerinin davranışları o kadar düşmanca İdi ki, Millî Savunma Müsteşarı Cyrus Vance askeri bir hava alanına inmek mecburiyetinde kaldı.

10 bine yakın, üslenmiş hava kuvvetleri personelinin masrafı da dahil olmak üzere, Türkiye'de hâlâ, askerî yardım maksadıyla, büyük paralar sarfediyoruz. Yunanistan'a daha az yardım veriyoruz. Fakat bütün bunlara rağmen, dünya barışı veya Amerikan işbirliğinin istifadesi bakımından, Truman Doktrini ölmüştür. Bunun sebebi üçtür:

1 — Dünyanın bu bölgesi daha ziyade traktöre muhtaçken biz, itimadımızı tanklara istinad ettirdik. Tabiatiyle, Kongre'ye silâhları onaylatmak, traktörü onaylatmaktan çok daha kolaydı.

2 — Hıristiyan Yunanlılar ve müslüman Türkler arasındaki endişeyi hafifletmek için çok az bir gayret sarfettik.

3 — Rusya korkusunu ve soğuk harp mücadelesini yardıma mesnet aldık. Oysa ki Ruslar, soğuk harbe son vermekle, bu dalı kestiler.

Birleşik Devletler, Türkiye'ye ve daha az miktarda da Yunanistan'a, artık kendimizin korkmadığımız bir düşmana karşı korunmak amacıyla silâhları yağdırmakta devam etti. Bu silâhlar Rusya'ya karşı kullanılamaz ve askerler de işe yaramaz, ihmal edilir korkusuyla Generaller, kendi aralarında manevralara giriştiler, Türkiye ve Yunanistan arasındaki 600 yıllık kini körüklemeye başladılar.

1963 yazında, Karadeniz kıyılarında bir deniz gezisi yaptım. Komünist Bulgaristan ve Romanya, büyük terakkiler kaydetmişlerdi. İktisaden gelişmekteydiler. Turistler hoş karşılanmaktaydı. Plajları güzeldi. Paralarını silâha değil, okula, iskâna, yola, ekonomik ve kültürel gelişme alanlarına yatırmışlardı.

Kapitalist Türkiye ise geriydi. Kıyılarından hemen hemen hiç kimse istifade etmiyordu. Okulları, üniversiteleri, iskân durumu, yolları, parkları ve endüstrisi, komşu komünist ülkelerden çok geriydi. Türkiye, milyarlık Amerikan yardımını ordusuna harcamıştı. Nüfusuna oranla ordusu, dünyadaki en büyük orduydu.

Bugün Karadeniz'in güney kıyıları, bir Amerikan sabun köpüğü dizisi halindedir. Bu sabun köpüğü dizisi, tepelere inşa edilmiş, Sovyet Rusya'ya bakan, Rusya'yı dinleyen, yarım küre damlı, radar dinleme merkezleridir. Fakat, günümüzde casus peyklerin gelişmesi dolayısiyle bunlar, kısmen kullanılamaz duruma düşmüştür.

Yıllardanberi, Türkiye tepelerindeki bu sabun köpüklerinin önemini, Atina'ya bakan demokratik bir anıtın -Akropol'ün- önemine karşı dengede tutmaya çalıştık. Bugün askerî bir cunta tarafından devralınan Demokrasi, Atina'da katledilmiştir. Ölü Demokrasi, Ölü Truman Doktrini ve modası geçmiş Amerikan sabun köpükleriyle, Amerika Birleşik Devletlerine göre, Türkiye ile Yunanistan arasında yapılacak bir tercih farkı kalmamıştır. Her iki millet de, NATO müttefiklerini harbe sürüklemeye muktedir, itaatsiz, şoven milletlerdir.

Anglo - saksonların tutumu bu olmuştur. Onların böyle bir tutumuyla, kararlı ve ne istediğini bilen bir Türkiye, iş bugünkü gibi süflî bir pazarlık masasının başına getirilmeksizin bütün taleplerini mis gibi ve süratle kabul ettirebilirdi.

Fırtınadan önceki sükûnet

Demirel İktidarının, hesabı şüphesiz görülecek iki kusuru olmuştur.

1 — Türkiye'yi harbin eşiğine getirmiş olmak. Grivas, Rumlarıy-birlikte ve Yunan birliklerini de kullanarak iki Türk köyüne saldırıp oraları ele geçirdiğinde Türk jetleri derhal, Erenköy Olayında yaptıkları gibi Kıbrıs'ın Yunan kesimini hallaç pamuğu gibi atacaklardı. O takdirde Grivas'ın köyleri tahliyesi, gene, hemen gerçekleşecek, fakat Yunanistan, bu sillenin altında, harp etsin mi, etmesin mı diye düşünceye koyulacaktı. Harp, onun için mutlaka ikinci sille mânasına geleceğinden kıpırdanamayacak, buna mukabil Kıbrıs'ta da soydaşlarımıza kimse ilişemeyecekti. Zira ikinci bir tecavüz Batı tarafından gene takbih edilecek, üstelik, daha kesin, müdahalemizin çok haklı mucip sebebini teşkil edecekti.

Demirel İktidarının bunu yapmayıp Türkiye'yi haftalar süren bir "harp arefesi' 'devresi içine sokması son derece büyük maddî zararın yanında yurt çapında bir huzursuzluğun, sinirliliğin de sebebini teşkil etmiştir. Bu, onup suçlu sandalyasına oturtulmasının birinci gerekçesidir.

2 — Türkiye'yi dünya önünde bir palavracı durumuna düşürmüş olmak. Harp ihtimalinin arabulucular vasıtasıyla önlenmiş olması Türkiye'yi bulunduğu noktadan bir santim ileri götürmemiştir. AP tarafından yıllarca yürütülen "Kıbrıs'a Yunan askerinin bando 'mızıkayla çıkmasına seyirci kalmamız bize Kıbrıs'ı kaybettirmiştir" edebiyatının nasıl bir palavra olduğu son krizde görülmüştür. Bu, bando mızıkalı Yunan askerleri küçük parmaklarını kaldıramamışlardır. Zaten. Trakya'dan alınıp Kıbrıs'a nakledilen 12 bin Yunanlı asker Türkiye için önem taşısa, Türkiye'nin kendisini denize atması gerekirdi. Bir Türk Hükümeti sıkı gösterdi mi, kartı taraftan ses gelmesi bahis konusu olamaz.

Demirel İktidarı, Türkiye adına kesin konuştuğuna iddia etmiştir. Dünya önünde "Ya, Adadaki Yunan askerleri derhal çekilir, ya da Türkiye Adaya aynı miktar askeri der-

hal çıkartacaktır" dediğini bildirmiştir. Sonra da, bunu yapmamıştır. Halbuki konjonktür şuydu:

Adaya Türk askerinin çıkması demek, illâ harp sebebi demek değildi. Biz, harp veya Adayı işgal niyetiyle gitmiyorduk. Birliklerimiz Adaya doğru yol alırken Batı, pek âlâ, kurşunu atmamamız için bizim üzerimizde yaptığı çalışmayı, üstelik tazyik halinde, Kıbrıs ve Yunanistan üzerinde, bu çıkartmayı bir harp sebebi saymamaları için derhal yapacaktı. Konjonktür Türkiye bakımından hiç bir zaman bu derece elverişli olmamıştı. Harbi göze alıp almamayı, o takdirde, Kıbrıs ve Yunanistan kararlaştıracaklardı. Elde edeceğimiz ve çok muhtemelen bize kana malolmayacak bir fiilî vaziyet, masaya otururken bizi başı dik, kozları sağlam bir "İsrail Durumu"na getirecekti. Şimdi, bunun yerine, Birleşmiş Milletlerin Bizans oyunlarına son derece elverişli kulisleri bizi beklemektedir. Bu kulislerde hazırlanan oyun, mevcut haklarımızın elimizden alınması tuzağıdır. Demirel İktidarının suçlu sandalyasına oturtulmasının ikinci gerekçesi, ihtiyatsızca getirdiği harbin eşiğinden Türkiye'yi, söylediğini yapamamış bir devlet olarak geri çevirmiş olmasıdır.'

Bu hesaplar, ortalık biraz durulur durulmaz, şüphesiz görülecektir.

RUSYA

Koyun ak mı, yoksa kızıl mı?

Bundan bir süre önce, Londra'daki Sovyet Elçiliğinin basın bürosu, 28 kasım 1967 tarihini taşıyan bir bülten yayınladı. Bültenin adı "Sovyet Haberleri" idi. Birinci sayfa "Kıbrıs üzerindeki tehdit hakkında Hükümet demeci" başlığını taşıyordu ve demeç Sovyetler Birliğinin görüşünü bildiriyordu. Demecin havası Türkiye'nin daha bir lehinde, fakat her halde, Atinalı albayların fena halde aleyhindeydi. Ama Kremlin "Kıbrıs üzerindeki tehdit" derken hem Yunanistan'dan, hem de Türkiye'den gelen tehdidi kastediyordu.

Demecin daha ilgi çekici bir yanı vardı. Demeçte Sovyetler Birliği Kıbrıs konusunda nasıl bir "nihaî hal çaresi" düşündüğünü belli ediyordu. Denilen aynen şuydu:

"Kıbrıs toprakları üzerinde yabancı birliklerin ve askeri üslerin yarlığına gelince, Sovyetler Birliği daima ve değişmez şekilde bunların aleyhinde vaziyet almıştır. Çünkü Kıbrıs'ta yabancı birliklerin ve askeri üslerin bulunuşu Kıbrıs'ın hükümranlığına ve barış menfaatlerine aylandır.

Doğu Akdenizde barışı muhafaza etmek ve kuvvetlendirmek gayesiyle hareket eden Sovyet hükümeti taraflara itidalli davranmalarını ve aklıselim göstererek Kıbrıslı Rumlar ile Türkler arasında çıkacak meseleleri silâh yoluyla halletmeye çalışmaktan imtina etmelerini önemle tavsiye eder.

Kıbrıs'ta ve Kıbrıs civarında gerginliği azaltacak çare barışçı yollardan, bütün Kıbrıs halkının hükümranlık haklarına saygı duyarak ve Kıbrıs hakkındaki Güvenlik Konseyi kararlarına uyularak aranmalıdır."

Demecin başka bir paragrafı daha da önemlidir. Bunda şöyle denilmektedir:

"Sovyetler Birliği Kıbrıs Cumhuriyetinin hükümranlığını, bağımsizliğini ve toprak bütünlüğünü desteklemektedir ve Kıbrıs'ın Rum ve Türk halkları arasındaki bütün meselelerin hiç bir dış müdahale olmaksızın barışçı yollardan halledilmesini istemektedir."

Demeçte "federasyon" kelimesi bir tek defa geçmemekte, "cemaat" tâbiri asla kullanılmamakta, hep "Kıbrıs halkı" denilmekte, bir defa da "Kıbrıs'ın Rum ve Türk halkı"ndan bahsedilmektedir.

Bu demeçte belirtilen Sovyet görüşünün, şimdi Makarios'un tekrar şampiyonluğunu yaptığı görüşün tamamile eşi olduğu gözden kaçmamaktadır.

"Bizim Radyo" ne diyor?

Bütün Kıbrıs krizi boyunca da, meşhur "Bizim Radyo" Türkiye ile Yunanistan'ı "kapitalist emperyalizm emrindeki saldırıcılar" olarak tavsif etmiş ve Adaya bir Türk çıkartmasının aleyhinde konuşmuştur. Gerçi yayınlarda hep, Atina'daki Cunta daha şiddetle kötülenmiştir ama, Kıbrıs üzerinde Türkiye'ye bir hak tanınmadığı da dikkatle belirtilmiştir. Tabii, Doğu Akdenizde harp çıkarmak isteyenin NATO olduğunun söylenmesi unutulmamıştır. Bu radyoya -ve Hükümet demecine- nazaran-Kıbrıs'ı tehdit eden, onu yok etmek isteyen NATO'dur ve Yunanistan'la Türkiye onun âletleridir.

Sovyetler Birliğinin açıkladığı

KIZIL MEYDAN VE KREMLİN

Sağ gösterip sol vuranlar.

NİHAT KÜRŞAD VE EŞİ
Bir muhavere var can ile canan arasında

Sansasyonel bir casusluk iddiası

Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşad'ın hanımı Bedia Kürşad, asabiyetten dalgalanan bir sesle şöyle diyordu:

"— Ben korkak insan değilim, ben hain insan olamam. Benim ailem Rumelilidir. Bizim ailemizi Rumlar kesmiştir. Ben, vatanıma bir kötülük olmasın diye iki çocuğumun ölümünü göze alırım. Ben, ağzımdan lâf kaçıracak kadar aptal da değilim. Ben, avukatım. İzmir Barosundan sorun. Benim İzmir'den avukatlığımı bilen hakimler şimdi Temyiz dedirler, onlardan sorun. Bana, 'lüzumundan fazla tek kelime etmiyen avukat' derlerdi. Hem, nasıl olur yani, telefonla casusluk mu olur? Bir tek casus romanı okuyan bir adam bile buna güler. Buhran sırasında Yunanistan ile Türkiye arasında 40 bin telefon mükâlemesi olmuş, niye benim yaptığım bir tek mükâlemeyi dillerine doluyorlar? Hem ben, hangi sırrı bileceğim ki? Benim kocam, yorgun argın, Bakanlar Kurulundan gelir, yatar uyur. Ben de herkes gibi radyodan takip ederim haberleri. Bu ne biçim siyasettir! Bu ne biçim gazeteciliktir! Ama ben de başlıyacağım neşriyata, ben de yazacağım. **Ben** yazı da yazarım. Mektepte piyesler yazmıştım. Yazacağım! Kendi gazetemizde yazacağım. Basının sorumsuzluğunun zararlarını yazacağım. Ben, bir aydır gripten yatıyorum. Kocam, kum sancısı çekiyor. Niye yaparlar bunu? Siz gençsiniz, bilmiyorum bilir misiniz? Bir söz vardır: Atarlar seng-i tarizi dıraht-ı meyvedar üzre, derler. Evet, evet... Mânası, meyvalı ağacı taşlarlar, demektir. Ben, basına çok kızıyorum. Bugünlerde bana, 'sizin de kocanız gazeteci' diyorlar. Ama benim kocam şerefli bir gazeteci, öyle olmasaydı, mebus, Bakan olur muydu? Elbette basında şerefli, vatansever insanlar da çok. Ama elinizdeki silâh çok etkili. Çok dikkatli olmalısınız. Kötüleri de içinizde, bulundurmamalısınız!."

Bedia Kürşad, "müthiş iddia" Yeni Tanin'de patlatıldığındanberi feveran halindeydi. Gazetenin iddiasına göre, Bakanın eşi, Kıbrıs buhranının kritik günlerinde, Bakanlar Kurulunun geç saatlere kadar devam eden toplantılarından sonra, Atina ile telefon görüşmeleri yapıyor ve bazı bilgileri aktarıyordu! Gazeteye göre, bu konuşmalar Güvenlik Teşkilâtı tarafından tesbit edilmiş, bu konuda bir tahkikat açılmıştı. Olayın ortaya çıkışında, milletlerarası telefon santralinde çalışan batı memurelerin rolü olmuştu.

İddianın patladığı gün, yayını yapan gazete çok düşük tirajlı olmasına rağmen, ortalık birbirine girdi. O sabah Kürşad, Başbakana gitti, 10 dakikalık bir görüşmeden sonra bir açıklama yaptı: İddia, kendisinin siyasî muarızları tarafından sahneye konulmuş bir tertip, ti. Eşi, Atina ile bir tek konuşma yapmıştı ve nelerin konuşulduğu bilinmekteydi. Yayım, yapanları dâva edecek, iddia ciddiye alınırsa, değil istifa etmek, Yüce Divana sevkedilmeyi talep edecekti.

Atina ile yapılan konuşma

Gazetenin iddiasında da, Bakanın açıklamasında da Atina ile yapılan muhavereden bahsediliyordu. Ama bu, gerçekte tekti. Bedia Kürşad, bu konuşma ile ilgili soruya şöyle cevap verdi:

"— Bir sabahtı. Zannederim 9'u 5 geceydi. Atina'da bir Türk bayan arkadaşım var. Sekiz . dokuz senelik arkadaşımdır. O aradı. Onun çocukları İstanbul'da. O sırada, malûm, mitingler filân oluyordu. İstanbul'a gideyim mi gitmiyeyim mi, diye soruyordu. Ben de, 'sen Türksün, git tabii' dedim."

"— Hanımefendi, konuştuğunuz bayanın kocası Türk mü?"

"— Hayır, Rumdur.."

"— Mesleği nedir?"

"— Tüccardır."

"— İsmi?"

HALİMİZ

ON GÜN kadar Londra'da kaldım. Uzaktan, sükûnetle Türkiye'ye bakmak, Türkiye üzerinde düşünmek fırsatını buldum. Bir gazetecinin günlük fikri ve sosyal hayatının dağınıklığım, keşmekeşini, dağdağasını geride bıraktım, her şey aceleciliğini kaybetti, daha bir yavaş gözlerimin önünden geçti.

Biz havanda su dövüyoruz, vatandaşlarım.

Dünyanın öteki milletlerinin kendi meseleleri olmadığım söylemek istemiyorum. Demiyorum ki, onların tutu kupkuru. Hepsi çeşitli sorunlarla karşı karşıya.

Ama, milletler iki çeşit. Bir kısmı, meselelerinin üzerine eğiliyor. Bir kısmı etrafında dönüyor. Biz, ikinci çeşitteniz. Nelerle uğraştığımıza oradan baktım, bu uğraştıklarımızın bizim hayatımızdaki önemini düşündüm. Korktum. Bütün Türkiye'yi bir baştan ötekine ayağa kaldırmış Kıbrıs işi bile, mânası değil de mahiyeti itibariyle bilmezsiniz ne kadar yavan, boş geldi.

CUMHURİYETİN bu yaşında, Türkiye'de devleti kurup kuramamış olduğumuzdan, yahut kurulmuş devleti, "Bu demokrasidir" diye bozup bozmamış bulunduğumuzdan şüphe ettiğimi söylersem bunu sinikliğe vermemek lâzımdır. Devletler, artık Ülkelerinde bazı konuları tartışmayan toplumların müessesesi ise, bizim biraz daha ekmek yememiz gerektiğinden korkuyorum. Bizim hararetle, birbirimizle boğaz boğaza gelerek tartıştığımız dünya kadar mesele, oralarda, ooo, çoktan rafa kalkmış. Kraliçenin yetkisinin ne olduğu. Parlâmentonun yetkisinin ne olduğu, Hükümetin yetkisinin ne olduğu, yargıcın yetkisinin ne olduğu, polisin yetkisinin ne olduğu ve vatandaşın hakkının ne olduğu kesinlikle tesbit edilmiş. Tabii herkes, yetkisinin ve hakkıma karşısında sorumluluğunun da hududunu biliyor. Londra" da yeraltı geçitlerinin üstünden geçen bir tek kimse yok.

Ben Moskova'yı da gördüm. Orada da öyleydi. Polis korkusu da, iki tarafta aynı. Ama iki tarafta polis de, polistir. Polis de insan olduğuna göre onların içinden kosurluları çıkmaz mı? Londra'da, rüşvet alan büyük bir polis grupu hakkında bugün tahkikat açılmış bulunuyor. Ama bu, halkın polis ilk müessesesine karşı güvenini ve saygısını sarsmış değil. Zira orada devlet var. Devlet olan yerde tahkikat ve kusurların takibi de var demektir. Beşerî zaaflar, müesseseleri, bünyevî zaaf haline gelirlerse zedeliyorlar. Yoksa, arızî zaaflar, müesseselerin üzerinden kayıp gidiyor.

DÜŞÜNCEM şu oldu: Şimdi Türkiye'de yeni bir temayül, daha doğrusu bir teşvik var. Meseleler sınıf bilinci açısından değerlendirilmek isteniliyor, her şey bir belirli doğmanın çerçevesi içine itiliyor. Kapitalizme sahip bulunmadığımız halde bir "kapitalist **düzen"** seçmiş olmamız temeldeki aksaklık gibi gösteriliyor ve bu düzen terkedilmedikçe, ne kadar sızlanırsak sızlanalım, halimizi düzeltemeyeceğimiz inancı bir çimento gibi beyinlere akıtılıyor.

METİN TOKER

Acaba doğru düşünce **bu mudur?**

Londra'da, etrafıma bir defa daha ve dikkatlice baktım. İngiltere, Fransa, Almanya, İsveç.. **Hap** aynı düzen içinde yaşıyorlar. Sınıf bilinçleri de var. Fakat sınıfların **ortak** menfaatleri çok. "Kapitalizm" Marks'ın yazılarında taşıdığı mânayı çoktan kaybetmiş. O kapitalizm **artık yok. O** sosyalizm de yok ve sebebi bu. Aksiyon kalkarsa, reaksiyon sürer mi? O kapitalizme **bir** tepki olan o sosyalizm, o kapitalizm yok olunca elbette yok olacaktı.

Buna karşı diyorlar ki: Onlar böyle bir düzenin lüksünü göze alabilirler. Sömürgeleri marifetiyle bütün yoksul ülkeleri sömürmüşler ve sermaye birikimlerini tamamlamışlardır. Biz ise ancak kompradorlar çıkarabiliriz ve onların aracılığıyla da sağılırız.

Batı Avrupa'da, "kapitalist düzen" adı takılan demokratik düzenden gayrı bir düzen içinde yaşıyan iki tak memlekete baktım: Portekiz ve İspanya. Ne garip, asıl onlar dünyanın ilk sömürücüleri, ilk sömürgecileri. Sermaye birikimini de ilk onlar yapmışlardı. Ama bugün faşist bir düzen içinde yaşıyorlar ve sınıf bilinçleri yok ve sınıflar arasındaki fark büyük. Portekiz'in hail bizden kötü. İspanya'yı, turizm kalkındırmıştır.

FELSEFEDEKİ mugalâta şurada: Dünyada "kapitalist düzen" ve "sosyalist düzen" yok. Dünyadaki iki düzen şu: "demokratik düzen" ve "totaliter düzen". Biz birincinin içindeyiz, fakat onu iyi uygulayamamamız halimizin sebebi. Türk aydım bunun nedenlerini bulup çıkarmaya çalışmakla mükelleftir ve o yol, belki çok ciddi araştırma isteyen yorucu, güç yoldur ama halkımızın mutluluğunu sağlayacak tek yoldur. "Demokratik düzen"e peşin düşmanlıklarını, buna "burjuva yutturmacası" etiketini takarak ispatlayanların gösterdikleri "kolay yol"un, asıl, ne kof bir yutturmaca olduğu dünyaya günlük hayıhuydan bir nebze kurtularak bakıldığında öylesine açık görünüyor ki..

"— Hayır kardeşim, isimlerini süylemiyeceğim! Onların izni olmadan, gazetelerde çarşaf çarşaf kendilerinden bahsedilmesine vesile vermiyeceğim! Gerekirse mahkemede açıklarım. O zaman yazarsınız.."

"— Hanımefendi, Atina ile siz» bir tek konuşma yapmışsınız. Bey--endinin ise birçok defa konuştuğu ifade ediliyor. Doğru mu?"

"— Buhrandan önce birkaç defa konuşulmuştu.- Bunları kocama sorun."

Banda alınan neydi?

Yeni Tanin'de pat livan iddia, aslında, Ankara kulislerinde daha önce dolaşmıştı. İddia, ayrı kollardan tabii senatörlere ve Ulus gazetesine sızmıştı. Bu gazetenin mensuplarından Ali Hikmet Korkmaz'ın. iddiayı ilk duyan ve tahkik eden kimse olduğu, elinde bir band bulunduğu, bu bandı, "önemine binaen" çoğaltarak, güvenilir birkaç kimseye, "Bana bir şey olursa, ilgililere teslim et" diyerek tevdi ettiği bilinmekteydi' Ancak Ulus da, Tabii Senatörler de bu önemde bir olayı kesildikle teyit etmeden ele almak istememişlerdi. Haberin üzerine Tanin atlamıştı.

Bedia Kürşad, iddianın nereden çıktığı hakkında şöyle demektedir:

"— Bunu, bir telefoncu Ayten hanım sızdırmış. Yassıada'daki gibi bir Ayten hanım... Sanki, gizli saklı birşeymiş gibi... Bana bir de telefon ettiler, ağzımı aramak için... 'Atina ile yaptığınız muhaverenin tahakkukuna yapacağız. Hangi numaraydı?' diye sordular. Hatırlamıyorum dedim. Sonra, Bakanlıktaki Sekreter Duygu hanımı açtım, telefon numarasını sordum. Ayrıca, Kızım, galiba yanlışlık yapacakla.. Muhavereyi bize tahakkuk ettirecekler. Arayan, Atina idi dedim. Saklısı gizlisi olan, böyle mî yapardı?.."

Şimdi mesele, mahkemeye intikal etmiştir. İddiayı ortaya atan gazete hakkında hem ceza, hem tazminat dâvası açılmıştır. Habere imzasını koyan gazeteci- Necdet Onur ise, ilk tahkikatın verdiği sonuç üzerine tevkif edilmiş ve bu, haberin dört bir tarafa borazanla yayılmasının sebebini teşkil etmiştir.

TEOMAN EREL

İŞÇİLER

Demirsoy'un kafası kırılacakmış!

Senato Başkanlık **Divanı,** son toplantısında, AP'li senatör ve Di**van** üyesi Nahit Altan'ın bir teklifini görüştü. Teklif, yüksek öğrenimi olmıyan kontenjan senatörlerinin senatörlüklerinin iptalini hedef almaktaydı. Aslında, yüksek öğrenimi olmıyan Cumhurbaşkanlığı kontenjanı senatörü sadece bir tanedir ve adı, Ömer Ergül'dür. Ergül, sendikacıdır ve Türk - İş İcra Kurulunun muhasip üyesidir.

Bir yandan Ergül'ün senatörlüğü ile uğraşılırken, bir yandan da Maliye Bakanlığında bîr başka manevra dönüyor, asgarî geçim indiriminin uygulanmasını bir yıl daha erteleyen, üstü kapalı tedbirler alınıyordu. Halbuki, indirimin bu yıl uygulanacağı hususunda Hükümet, işçilere kesin sözvermişti!

Bunlar, tesadüf değildir. Kıbrıs buhranının harareti arasında dikkatten kaçan bir çatışma, sertleşen diyalog ve anlam taşıyan olaylarla iyice patlamak üzeredir. Çatışma, işçiler ve onların liderleriyle İktidar arasındadır.

Yaptığı bir konuşmada, partiler - üstü politikanın faziletinden dem vuran, topraksızlık yüzünden köyünü bırakıp şehre düşmüş işçilere, toprak reformunun değil, tarım reformunun gerekli olduğundan bahseden AP'nin Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem, işçilerden, söz ve davranış halinde, hiç ' ummadığı sertlikte cevaplar almıştır

GENEL - İŞ KONGRESİ VE DİNLEYİCİLERİ
AP, bir müesseseyi daha, apartmak istiyor

İktidarın hesapları

Erdem'in o, partiler -üstü politika tavsiyesinin yapıldığı günlerde İnönü ve Ecevit'e -sanki Bakana cevapmış gibi- bir işçi topluluğunda olağanüstü ilgi gösterilmiştir. Türk - İş Başkanı Seyfi Demirsoy ise, İnönü ve Ecevit'in büyük tezahürat arasında konuştukları Genel-İş Kongresinde, Bakanın söylediklerinin tam tersini, tok bir eda ile işçilere ve Türk halkoyuna bildirmiştir. Bakan "toprak reformu değil, tarım reformu" derken, Demirsoy, "toprak reformunun Anayasa emri olduğunu, mutlaka yapılması gerektiğini" ifade etmiş, vergi reformunun yapılmasını, dış ticaretin devletleştirilmesini istemiş, "TRT'ye uzanan eller kırılacaktır" demiştir.

Demirsoy'un konuşma tarzını ve söylediklerini dikkatle izleyenler, bunun açıkça, İktidara yöneltilmiş sert bir çıkış olduğunu farketmişlerdir.

İktidarın buna cevabı resmî ağızlarla değil, besleme basın yoluyla olmuş, Zafer gazetesinde yayınlanan makalede Türk-İş Başkanı çamura batırılıp çıkarılmıştır. Zafere göre istekleri "düpedüz komünizm alâmeti" olan "süper-sosyalist" Demirsoy'un, "TRT'ye uzanan eller kırılacaktır" dediği için "kafası kırılacak"tır.

SENATÖR ÖMER ERGÜL

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anlat

Bu arada, Hükümetin, 1968 başından itibaren uygulanacağı hususunda defalarca sözverdiği asgarî geçim indirimini dolaylı şekilde rafa kaldıran yeni bir tasarının Maliye Bakanlığınca hazırlanarak Meclise sevki işçilerin öfkesini iyice artırmıştır. Demirsoy, bu mesele hakkında verdiği yeni bir demeçte, "hükümet edenlerin söz ve vaadlerinde ciddi olmalarını" istemiştir.

Olay, gerçekten bir ciddiyetsizlik örneğidir. Asgarî geçim indirimi, uygulanacağı defalarca vaadedildiği halde, dört yıldır ertelenmektedir. Bu defa ise Hükümet, asgarî geçim indirimini, 1968 başından itibaren uygulanacağına işçileri inandırabilmek için, 1968 programına bile koymuştu.

İktidar - İşçi ilişkileri gittikçe sertleşmektedir. Demirel İktidarının hesabı, nisan'daki Türk-İş kongresinde bugünkü yöneticileri devirip, kendi türküsünü çağıracak bir,yönetici kadroyu işbaşına geçirmektir. Bunun için bol para harcanmakta, Nuri Beşer tarzında profesyonel, İktidarcı sendika politika-.cilan piyasaya sürülmüş bulunmaktadır.

ALİ NAİLİ ERDEM

Başka bahara, kaldı

SEYFİ DEMİRSOY

Doğru söyleyeni kovacaklar mı?.

İSTANBUL

Dişçilik Okulu'nun başına. gelenler

Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin 21 yıllık Müdürü Muzaffer Gökman,

- Geçen yıl Türkiye'de, **963 gündelik gazete** yayınlanıyordu. **Yayınlanan dergi** çeşidi, 1115'ti. Ayrıca, 6099 çeşit de **kitap** yayınlandı. Kütüphanemize, **yılda,** sadece yurt içinden, 349 bin 695 adet gazete gelmektedir. Yer temin edilmediği takdirde, Türkiye'nin en eski, en büyük ve en zengin kütüphanesinin hali feci olacaktır" dedi.

Gökman'ı böyle konuşturan, Kütüphanenin bitişiğindeki eski Dişçilik Okulu binasının Belediye, tara--ından yıktırılmak istenmesidir.

Konu, **son** günlerde, gerçekten de tam bir **"yılan** hikâyesi" haline gelmiştir. Belediye, Beyazıt **Meydanını Bakırcılar'dan** Eminönü'ne kestirmeden bağlıyacak olan yolun açılabilmesi için Dişçilik Okulu binasının yıktırılması gerektiği görüşündedir. Zira, İstanbul **Üniversite**si'nin önünden geçen yeraltı geçidinin doğu ucu, bu binanın temeline gelip dayanmıştır. Hattâ, Eminönü'**den** Beyazıt'a çıkan yol üzerinde 10 milyon liralık istimlâk yapılmış ve Hazineye, bu binanın istimlâki için **300** bin lira ödenmiştir. Buna rağmen Belediye, binayı yıkamamaktadır.

Gökman, bunun nedenini şöyle açıkladı:

"— Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 6 Kasım 965 tarih ve 2951 sayılı karan, şimdilik, Belediyenin, emelini gerçekleştirmesine engel oldu!"

Muzaffer Gökman'a destek olan Anıtlar Yüksek Kurulu'nun bu kararı. Belediyecileri kızdırmaktadır. Kurul, binayı "tarihî **değer"de** bulmuştur ve yıkılmasını engellemiştir.

Başlangıçta Belediye de. Vilâyet de. Üniversite de, Devlet Kütüphanesinin müracaatine olumlu cevap vermişlerdir. Fakat, Beyazıt Meydanı projesi üzerinde yapılan değişiklik, -yani Dişçilik Okulu sahasının, turist ve cenaze arabaları için oto-park- olarak **ayrılması-** kütüphanecileri hayal kırıklığına uğratmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı, bu konuda Belediye'ye başvurmuşsa da, onu kararından döndürememiştir. Bunun üzerinedir ki dosya, Menderes, Zorlu ve Polatkan'ın Eyüpsultan'a gömülmesini engelliyen ünlü Anıtlar Yüksek Kurulu'na gönderilmiştir.

Belediye, Anıtlar Yüksek **Kuru**lu'nun kararını iptal ettirmek için, geçen ayın ortalarında, Danıştay'da dâva açmıştır,

DİŞÇİLİK OKULU BİNASI

Antika olmasına antika ver..

GÖKMEN VE KİTAPLARI

Fareler yiyecek

Buyurun cenge!

Bu yılan hikâyesinin sonunun nereye varacağı bilinmemektedir.

1882 yılının Ramazan **ayında** Devlet Kütüphanesi olarak kullanılmasına karar verilen ve ayın ilk cuma günü, içinde sadece 12 ciltli "Naima Tarihi" bulunduğu halde açılış töreni yapılan kütüphane, her yıl gelen kitapları alamıyacak kadar dolmuştur. 7971 metre uzunluğundakl **çelik** raflar, kitaplarla doludur. Sığmıyanlar ise "Gecekondu kitap deposu" denilen yerde istif edilmiştir. Kütüphanenin okuyucularının yüzde 85'i üniversitelidir. Doldurulan fişlere göre, yılda 160 bin adet kitap okunmaktadır. Bundan 15 yıl önce milyonlarca lira sarfedilerek ahşap kısımları betonarmeye çevrilen Dişçilik Okulu binasının verilmesiyle Beyazıt Devle: Kütüphanesinin **150** yıllık ihtiyacı karşılanmış olacaktır.

Fakat, Belediye Başkanı İşcan da demektedir ki:

"— Biz, İstanbul'un trafiğini hafifletmek istiyoruz. Şimdi vasıta ile 25 dakikada gidilebilen Eminönü'ne, yeni yol açılırsa 3 dakikada gitmek mümkün olacaktır. Dişçilik Okulu'nun, bu plânı gerçekleştirmek için yıkılması zaruridir. Yüksek Anıtlar Kurulu, binanın tarihî olduğunu söylüyor. Neyi tarihî imiş? Eskiden bir ahırdı burası. Sonra, jandarma komutanlığı oldu. Sırayla, Merkez Komutanlığına ve İstanbul Komutanlığına verildi. Ben, tarih hocalığı yaptım. Tarihî **bir** bina olsa, yıkar mıyım? Üniversite'nin bahçesini yıkın, diyorlar. Asıl o tarihîdir, yıkamam onu! Mil yonlarca lira, istimlâke ödendi. Eğer saha istiyorlarsa, kendilerine, istedikleri kadarını -tabiî artarsa- veririz."

M. A. B.

İDARE

"Yaran çiftliği" faaliyette

Eski DP'lilerin gazabından, korunabilmenin yolunu, onları bol paralı işlere yerleştirmekte bulan AP İktidarı, son olarak, Denizcilik Bankası'na çengel almış bulunuyor. İlk iş olarak buraya, namazında - niyazında bir zat olan Şükrü. Kıykıoğlu Genel Müdür tayin edilmiş, hemen arkasından, eski İzmir Valisi ve Yassıada Sanığı Kemal Hadımir 3000 liranın üstünde bir maaşla, "Genel Müdür Müşavirliği'ne getirilmiştir. Hadımlı aynı zamanda, Bankanın Hukuk İşleri Müdürlüğünü de yapmaktadır.

Genel Müdür Kıykıoğlu ise, eylül ayı içinde ihdas edilen Müşavirlik - kadrolarından bir başkasına da derhal, Kadıköy eski Temizlik İşleri memuru ve "Topkapı Olayları Kah - ramanı" Naci -Çöpçü- Onuk'u oturtmuştur. Kemal Hadımlı'nın pasif tutumuna karşılık, İstanbul'daki yakın çevresinde "Çöpçü" adıyla tanınan Naci Onuk daha becerikli olmasını bilmiş ve gereğini yapmıştır.

AP İstanbul İl teşkilâtı yöneticilerinden İsmail Sınal'ın kardeşi Şükrü Sınal'ın Bankanın Gemi Kurtarma İşletmesi Müdür Muavinliğine getirilmesiyle ilk "sacayağı' tamamlanmıştır. Lise mezunu olan ve bu göreve 2000 Ura gibi yüksek bir maaşla atanan bu şahsın da denizcilik ve gemicilikle ilgisi, Kemal Hadımlı ve Naci Onuk gibi, arasıra oltayla balık avlamaktan ve bazan da vapura binmekten ileri gitmemektedir.

İcraat safhası

Yeni kadro işe, alışılandan da hızlı başlamıştır. Bir yandan **yeni baskı metodları düşünülürken,** bir yandan da, özellikle Naci Onuk kanalından, gerekli temizliğe girişilmiştir. Yeni kadronun hışmına uğrayan ilk şahıs, -Naci Onuk'a hürmette kusur ettiği söylenen- Yalova Kaplıcaları İşletme Müdürü Sabri Beksaç'tır. Onuk'a kaplıcalarda istediği odayı vermemekten "sanık" Beksaç, **Genel** Müdürlük içinde pasif bir göreve alınmıştır. Naci **Onuk'un** Bankaya atanmasında güçlük çıkardığı ileri sürülen Personel Müdürü Behçet Torla ise, Yalova'da ikamete memur edilmiştir.

Muamelât Müdürü Nuri İnuğur -ki bu şahıs, Onuk'a, Genel Müdürlükte istediği odayı vermemek cesaretini göstermiştir-, Teftiş Kurulu Müdürü Süreyya Serbest, Bankacılık Müdürü Nijat Altınlı da "erenler"in gazabına uğramaktan kurtulamamışlardır. Bunlardan sonuncusu çok tehlikeli bulunmuş olmalı ki, soluğu, Bankanın Rize Şubesinde almıştır.

Bankanın kanunen lâğvedilmiş durumda oluşu ise şimdilik unutulmuştur. Anlaşılan, buranın "yaran çiftliği" olarak çalışması daha kâr!) bulunmuştur.

YILMAZ GÜMÜŞBAŞ

DENİZCİLİK BANKASI DENEN İMARET

Kapı yoldaşları çoğalıyor

PROPAGANDA

"Aslan Demirel ne başarı kazandın sen!"

Bu sıralarda kahvehanelerde, vapurlarda, otobüslerde bir takırtı kimselerin Demirci İktidarının Kıbrıs politikasını yüksek sesle ve caf-caflı kelimelerle övdüğü duyulursa bunlara hiç kimse kızmamalıdır. Hattâ bunlarla tartışma dahi açılmamalı, herkes "Ha.. Ha.." diye başını sallayıp isterse gütmelidir.

Zira bunlar, sadece görevlerini yapan bir takım memurlar olacaklardır. İçişleri Bakanlığı -Bakanı güleç yüzlü Dr. Faruk Sükan'dır- biten hafta içinde bütün valiliklere, ve emniyet teşkilâtına "çok gizli" kaydıyla bir tamim göndermiştir. Tamimde, Kıbrıs meselesinde elde edilen neticenin bir başarı olara s halka duyurulması, diğer taraftan, aksi propagandanın da önlenmesi istenmektedir. İçişleri Bakanlığı bu tamimi, güya, "halkın nabzının ölçülmesi" için yapmıştır. Halbuki asıl hedef, halkın nabzının arzulandığı gibi atmasının teminidir.

Bazı illerde bu tamim üzerine faaliyete geçilmiş ve Çoğunluğunu sivil polislerin teşkil ettiği kimse-

Kulağa Küpe

İmam gibi..

Demirel'in AP Grupundaki sözü:

"— Yumruğu sıktık!"

Neresini sıktığı meçhul ama, her halde Kıbrıs konusunda burunlara fena koku geliyor.

DR. FARUK SÜKAN
Milleti ikna edecek!

ler halkın arasına salınmıştır. Bunlar bir "kulak gazetesi" işletmekte, haberlerin iktidarca hoşa gidecek tarzda yayılmasını, tefsir edilmesini sağlamaya çalışmaktadırlar. Ancak, gördükleri mukabele, genellikle tadsız olmaktadır.

Bazı valiler ise, tamimi hiç uygulamamayı tercih etmişlerdir. Bunlardan bir tanesi biten hafta içinde AKİS muhabirine şöyle demiştir:

"— Kardeşim, bizim halkımız zaten tevekkül içindedir. Bu bakımdan, esasen 'gerekirse' kaydını taşıyan genelgeyi uygulamakta biz hiç bir fayda mülâhaza etmedik. Onun için, uygulamıyoruz."

Aynı yolda talimat alan başka bir teşkilât AP teşkilâtıdır. AP teşkilâtı da meşhur "bohçacı kadınlar"ını seferber edecek ve bunlar, seçim zamanlarında olduğu gibi ev ev dolaşarak Süleyman Beyin, harbi önlemek suretiyle ailelere erkeklerini bir defa daha nasip ettiğini anlatacaklardır. Teşkilâtın ağzı lâf yapan erkekleri ise kahvelerde aynı şeyi yapacaklardır..

İki genelge arasındaki paralellik Ankara'nın belirli çevresinde İktidar ile İktidar Partisi arasındaki sıkı ve samimi işbirliğinin bir delili sayılmakta, pek beğenilip alkışlanmaktadır.

DİYANET

"Küskünler tekkesi"nde sürtüşme

Ne "Mübarek Kandil" ye ne de "Ramazan-ı şerif", Diyanet İşlerindeki buzları çözebildi. Başkan Ali Rıza Hakses ile Başkan Muavini Yaşar Tunagür arasındaki küskünlük ve çatışma hergün biraz daha artarken, buradaki bazı yönetici ve memurlar da "saf"a geçtiler ve iki "taraftan birinin arkasında yerlerini aldılar. Bu yüzden, Başkanlığın bulunduğu bina şu günlerde tam bir "küskünler tekkesi" halindedir.

Mesele, Hakses ve Tunagür arasında bir süredir mevcut anlaşmazlığa Devlet Bakanı Hüsamettin Atabeyli'nin karışması ve Yaşar Tunagür'ün tarafını tutmasıyla büyümüştür. Süleyman Demirel'in kardeşi meşhur özel okulcu Hacı Ali Demirel'in de bu ikiliyi desteklemesi, anlaşmazlığa siyasî bir hüviyet kazandırmıştır. Tabii olayda, İktidar canibinden olanlar ağır basmış ve, hiçbir sebep yokken. Başkan Hakses'e Devlet Bakanı tarafından bir ay mecburi izin verilmiştir. Ne var ki Hakses, Bakanın bu tasarrufuna karşı çıkmış ve, izinli addedilmesine rağmen, hergün muntazaman makamına gelmiştir. Fakat, bütün, yetkileri elinden alındığından, hiçbir icraatta bulunamamış, zamanını bazan da, makam odasının kapısını arkadan kilitleyerek, sadece "tefekkür"le geçirmiştir.

Başkan Ali Rıza Hakses'in mecburi izin konusunda en çok bozulduğu husus, kendisi için gösterilen "yorgunluk" gerekçesi olmuştur. Halbuki Hakses, yorgun olmadığını söylemekte ve Bakanın, sırf Yaşar Tunagür'ü bu mücadelede galip duruma getirebilmek için kendisine izin verdiğini bildirmekte-

YAŞAR TUNAGÜR
Beyaz atın adayı

ALİ RIZA HAKSES
Yel üfürdü, su götüremedi!

dir. Atabeyli ise bu konuda sadre şifa bir açıklama yapamamakta, aynı gerekçe üzerinde diretmektedir. Taraflardan Yaşar Tunagür'e, gelince o, susmakla yetinmektedir. Çünkü bu raundu da kazanmıştır.

Durum Hakses'e verilen bir aylık mecburi iznin sonunda aydınlığa kavuşabilecek ve kuvvetle muhtemeldir ki, birtakım "dayı"lar, eski Başkanı, aynı çevrelerin deyimiyle, "yiyeceklerdir. Boşalacak başkanlığa Tunagür'ün getirilmesi ise uzak bir ihtimaldir. Çünkü, herşeyden önce, Tunagür'ün öğrenim derecesi bu işe uygun değildir.

En yakın ihtimal, Kıbrıs konusunda ziyadesiyle sıkıştırılacak olan AP İktidarının, hiç değilse, aşırı dinci ve fanatik milliyetçileri susturabilmek için, bunları yeni bir Elmalı ile taltif edeceğidir.

POLİTİKACILAR

"Bir de Chambre de Gülek' var ama."

AP Bursa milletvekili Ömer Öztürkmen, Avrupa Konseyine Türk Parlâmentosu adına katılmak üzere, kasma ayı ortalarında Paris'e gitmişti. Paris'i gönlünce yaşayabileceği, merkezî bir otel arıyordu. Kendisine, Elçilikten, Champs Elysee yakınlarında bir otel tavsiye edildi. Bu, konaktan bozma bir oteldi. Büyüktü, şehrin görülecek ilginç yerlerine yakındı. Fiyatları da Paris'ini, o bölgesine göre "mütevazi" sayılabilirdi.

Öztürkmen, uzunca bir otomobil yolculuğundan sonra otele vardı, 60 franklık bir odayı seçti -eşi, "kendisi lüks hayatı pek sever" demektedir- ve bir duş almak üzere odasına çıktı. Çıktı ama, bavullarını taşıyan otel işçisinin kendisini getirdiği koskoca salon ve ortasındaki karyola hiç de, umduğu gibi lüks değildi. Üstelik, tuvalet ve duş için de uzunca bir koridoru geçmesi gerekiyordu. Odada ne duş vardı, ne tuvalet.

Öztürkmen, 60 frankla Paris'le neler yapabileceğini şöyle bir düşündü. Aynı otelde, fakat daha. şirin, daha ucuz bir odada kalmaya karar verdi. Bu konuda bilgi almak üzere tekrar Resepsiyona indi.

Resepsiyon memuru, Öztürkmen'i dinledikten sonra, otelin öteki odalarının fiyatlarını saymağa başladı:

"— 50 frank, 40 frank, 35 frank, 30 frank..."

Bir süre düşündü ve ekledi:

"— Bir de 'Chambre de Gülek' -Gülek'ın Odası - var. Orası 15 frank. Ama, bilmem, kalabilir misiniz orada? Çünkü, çok dar. Eskiden sandık odasıydı. Sadece, Kasını Gülek adında, Orta Doğulu bir politikacı kalır orada. Zaten ondan başkası da kalmadığı için, odanın adım 'Chambre de Gülek' koyduk."

GÜNERİ CİVAOĞLU

C. HALK PARTİSİ

Doğuya doğru açılma

İsmet **İnönü'nün biten** Parti Meclisi toplantısında yaptığı bir teklif, **haftanın sonuna kadar, meş**hur "Kıbrıs tozkoparan fırtınası" yüzünden gereği gibi değerlendirilemedi. CHP Genel Başkanı bundan sonraki **Parti** Meclisinin Diyarbakır'da toplanmasını, toplantının uzun sürmesini, gerekli hazırlıklara şimdiden girişilmesini istemişti.

Ayrıca ilâve de etmişti:

"— **Ben** de sizinle **birlikte** Doğuyu dolaşacağını, halk ile temas edeceğim."

Aslına bakılırsa CHP'nin bundan **önceki** toplantısı Diyarbakır'da yapılmak üzere plânlanmıştı. İnönü

KASIM GÜLEK, EŞİYLE.,
Başına bir, fesleğen eksikti

o zaman bir süre orada kalacak, civar illere de ziyaretlerde bulunacaktı. Fakat Kıbrıs işi çıkınca Genel Başkan toplantıyı Ankara'ya almış, Başkentten uzaklaşılmamasını tercih etmişti. Parti Meclisinin bundan sonraki toplantısı her halde Kıbrıs meselesinin alevinin kesilmesini takiben olacağından, "Doğu Dâvası" o tarihe bırakıldı.

CHP'nin Doğu ile ilgisi iki yönlüdür. Son Parti Meclisi toplantısında Bülent Ecevit bölgede yaptığı gezinin intibalarını anlatırken:

"— Doğu sola açıktır" demiştir.

Bunda biraz da "Doğu aşırı sola açık bırakılmaktadır" manası yok değildir. Zira Genel Sekreter TİP'in oradaki elaltı ve elüstü faaliyetini görmekle kalmamış, ayni zamanda bu partiyle ilk defa Doğu'da açık bir çatışmaya girmiştir. GHP'den sonra aynı yere giden AP ekipleri de kürtçülük faaliyetinin hangi kanatlar altında ve nasıl körüklerle yürütüldüğünü endişeyle farketmişler, AP ile CHP çekişirken hangi atların Üsküdar'ı geçtiğini sezmişlerdir.

Gerçekten, halka ait olmayan bir kürtçülük cereyanını şimdi Diyarbakır dolaylarında halka maletmeye çalışan bir hareket gittikçe kuvvetlenerek gelişmektedir. CHP bu konuda vaziyet alması gerektiğini anlamıştır. Çeşitli partilerin ortak tertipledikleri ve konusu, resmen, Doğu'nun geri kalmışlığının protestosu olan mitinglerde, bilhassa onun hazırlık komitelerinde TİP'liler inisyatifi siliniş bulunmaktadırlar. Bölgede en faal elemanlardan biri TİP milletvekili ve Şeyh Salt ailesinin damadı Tarık Ziya Ekinci'dir. CHP Genel Merkezi kendi teşkilâtına, bu çeşit toplantı düzenlenmelerinden uzak durması direktifini vermiştir. Fakat parti, şimdilik pasif durumdadır."

İnönü'nün teklifi, CHP'nin, aktif hale gelmesinin direktifidir. Zira, esasında CHP'ye meyyal Doğu sadece bir oy deposu değil, aynı zamanda huzuru ve birliği muhafaza edilmek gereken, iç barışın asla bozulmaması için dikkat, ilgi isteyen bir bölgedir.

CHP'nin Diyarbakır'daki Parti Meclisi toplantısı bölgede kesif bir CHP faaliyetinin ilk adımı olarak planlanmaktadır ve Senato seçimlerine orada bu hızla gidilecektir.

İNÖNÜ VE ARKADAŞLARI MERDİVENLERDE
Her *inişin bir çıkışı vardır.*

TATİLLER

Kavun, karpuz yata yata..

Senato kürsüsünde, AP Grup Başkanı Şeref Kayalar,

"— Wels, Dünya Tarihi'nde, Roma İmparatorluğunun inkıraz sebepleri arasında, Romalıların yılda 200 günden fazla bayram yapmalarını sayar.." dedi.

Bugün Türkiye'de, sendik izni bir ay olan, 365 günde 126 gün tatil yapmaktadır. Eğer yıllık izni birbuçuk ay ise, tatil 365 günde 141 gündür. Yani böylesi bir gün çalışmaktadır, bir gün dinlenmekte!

Senato'da biraz önce, dinî bayramlarda arefe günlerinin de resmi tatil olması için yapılan teklif hakkında söz alan Devlet Bakanı Seyfi Öztürk, Türkiye'de haftalık tatil günleriyle resmî bayram tatillerinin yıllık toplamının -yıllık izin hariç- 96 gün ettiğini resmen açıklamış ve şöyle demişti:

"— Bizim gibi, hızlı kalkınma zorunluğunda olan bir millet için yılda 96 gün istirahat, büyük, bir istirahattir. Biz, Hükümet olarak, bu teklifin karşısındayız!."

Teklif, zor reddedildi. Eğer Senato'da o gün de bir karar almamasaydı, teklif otomatik olarak kanunlaşacak ve yıllık tatil 97 güne çıkacaktı. Çünkü teklif, Meclis'te kabul edilmiş, Senato'da da görüşülmesi için gerekli âzami süre dolmuştu. AP'nin mukaddesatçı kanadı, obstrüksiyon yaparak, teklifin otomatikman kanunlaşması için büyük gayret gösterdi. Fakat Hükümet, AP Senato Grup Başkanı ve Muhalefetin işbirliği sayesinde, son anda teklif reddedilebildi.

Aslında bu teşebbüs, "onbir ayın bir sultanı, mübarek Ramazan"a Parlâmentodan gönderilen selâmlardan sadece biriydi. Meclis'te de Mevlût Yılmaz, Osman Saraç ve İhsan Ataöv, bir başka vesile yakalıyarak, Ramazanı selâmlamışlardı.

Onların istediği, Meclis çalışma saatlerinin Ramazana göre ayarlanmasıydı.

ROBERT KENNEDY

MCNAMARA

JOHNSON'UN MUMU SÖNÜYOR

Kaynayan kazan: A. B. D.

Dulles'ta hâlâ hangi namludan veya namlulardan çıktığı kesinlikle belli olmayan kurşunlara kurban giden eski Başkan Kennedy, 1962 yılında ilk Amerikan askerini Vietnam'da savaşa sürerken, bu davranışının, günün birinde, yalnız Amerikan dış politikasında değil, fakat iç politikasında da büyük gailelere yol açacağını acaba düşünmüş müdür? Eski Başkanın kısa süren yönetimi üzerine yazılmış kitapların hiçbiri, bu soruya kesin bîr karşılık vermemektedir. Fakat kesinlikle bilinen birşey varsa o da, eski Başkanın başlattığı bir müdahalenin, bugünkü Başkan Johnson'un başına pek büyük bir dert kesildiğidir.

Johnson'un, Vietnam konusunda dertler içinde bulunmasının tek nedeni, elbette ki, Kennedy zamanında atılmış yanlış bir adım değildir. Teksaslı politikacı, kendi yönetimi sırasında, Kennedy tarafından başlatılan müdahaleyi daha da genişletmiş; savaş alanındaki askerlerin ve Pentagon'un baskısına dayanamıyarak, bir yandan Kuzey Vietnam'a karşı hava akınlarına başlarken, öteyandan da Güneydeki Amerikan askerlerinin sayısını yarım milyona çıkarmıştır. Fakat, 1962 yılından bu yana Vietnam'da ölen askerlerinin sayısı, şu satırların yazıldığı sırada 15 bini, yaralananların sayısı da 90 bini aşmış olduğu halde, ortada, Birleşik Amerika'nın, Güneydoğu Asya'da zaferin eşiğine geldiğini gösteren en ufak bir belirti - bile yoktur.

Bu gidişle, böyle bir belirti beklemek de hayaldir. Çünkü Birleşik Amerika, Vietnam'da, komünizmden çok, ulusal bağımsızlık için savaşan bir ulusla uğraşmaktadır. Tarih ise, kazanılmamış tek bir ulusal bağımsızlık savaşı bulunmadığını göstermektedir. Demek ki tarih, Vietnamlılardan yanadır. Öteyandan, komünizme karşı verilen savaşlarda bir bütün kesiler Amerikan halkı, artık ayırıcı niteliğinin ulusal bağımsızlık savaşı olduğunu anladığı Vietnam savaşı karşısında, parça parça bölünmüştür. Bu bölünme, Başkan Johnson'a, yalnız savaşın yürütülmesi konusunda değil, fakat gelecek yıl yapılacak başkanlık seçimleri sırasında da pek pahalıya malolacağa benzemektedir.

Johnson'a inen darbeler

Eski Başkan Kennedy'nin yakın çalışma arkadaşı McNamara'nın, geçenlerde, Savunma Bakanlığından ayrılacağını açıklaması, Johnson'un, görünüşü kurtarmak için koruduğu bütün sessizliğe rağmen, Teksaslı politikacı için büyük bir darbe olmuştur. Şimdiye kadar Johnson'a da büyük bir bağlılıkla hizmet eden McNamara, son zamanlarda, Vietnam'da kullanılan şiddet politikasının biryere ulaşamıyacağını anlamış ve savaşın daha da genişletilmesine karşı durum almışta. Onun bu tutumu, savaşçı Amerikan genel kurmayının hiç hoşuna gitmemiştir. Bu yüzden çıkan anlaşmazlık sonunda Başkan Johnson, öyle anlaşılıyor ki, savaşçıları seçmiştir.

Başkan Johnson'a daha sonra inen ikinci darbe,

GÜNEY YEMENİN YENİ HÂKİMLERİ
Fütuhat peşindeki 'yeni doğmuş çocuk

Demokrat Parti ileri gelenlerinden Minnesota Senatörü Eugene McCarthy'nin, Johnson'un karşısına Başkan adayı olarak çıkmak kararını açıklamasıdır. Şimdiye kadar Johnson'u destekleyeceğini söyleyen New York Senatörü Robert Kennedy'nin, bu açıklamadan sonra, kendisi gibi katolik olan ve eski Başkan Kennedy'nin yakını aydın çevreleri çeken McCarthy'yi desteklemesi beklenmektedir.

GÜNEY YEMEN

Kendi bayrağının gölgesinde

Orta Doğunun büyük sömürgecisi İngiltere, geçenlerde, 1839 yılında girdiği Aden'den de ayrıldı. Aden'deki İngiliz Yüksek Komiseri Sir Humphrey Trevelyan'ın da katıldığı törende, Güney Arabistan'da 129 yıldır dalgalanan İngiliz bayrağı direkten indirilip yerine Güney Yemen Halk Cumhuriyetinin bayrağı çekilirken, bandonun gaydaları, "İşler artık eskisi gibi değil" diye başlayan bir marş çalıyordu.

Gerçekten de, Aden ile Güney Arabistan'daki onaltı şeyhlik, emirlik ve sultanlığı kapsayan Güney Yemen Halk Cumhuriyetinde işler artık eskisi gibi değildir. İngiltere, uzun ve kanlı bir direnmeden sonra bölgeye bağımsızlık tanımak zorunda kalmıştır ama, bu bağımsızlıkla birlikte Güney Yemen Halk Cumhuriyeti bir yandan siyasal, öteyandan da ekonomik sorunlarla karşıkarşıya gelivermiştir.

Karşılaşılan siyasal güçlüklerin başında, ülkenin içindeki iktidar kavgası gelmektedir. İngiltere'ye karşı verilen bağımsızlık mücadelesini başlıca iki örgüt yürütmüştü. Bunların birincisi, bölge milliyetçilerinden kurulu Ulusal Kurtuluş Cephesi -NLF-'dir. İkincisi ise, daha çok Kahire'nin etkisi altında bulunan Güney Yemen Kurtuluş Cephesi -FLOSY-'dir. İngiltere, bölgeden çekilmeye karâr verince, iktidarı Nasır taraflılarına bırakmaktansa bölge milliyetçilerine bırakmayı daha uygun bulmuş ve bağımsızlık anlaşmasını NLF ile yapmıştır. Bu ayın başlarında kurulan Güney Yemen kabinesinin başkanı, NLF'nin lideri Kahtan Muhammed Al - Şaabî'dir. Fakat FLOSY, bu işe şiddetle itiraz etmekte ve Kahire'de üslenen lideri Abdülkavi Makavi, bu oldu-bittiyi kabul etmiyeceklerini, direneceklerini söyleyip durmaktadır. Eğer FLOSY bu tehdidini gerçekleştirmeye kalkışırsa, Güney Yemen Halk Cumhuriyeti de, kısa bir süre sonra, ikinci bir Yemen olup çıkacaktır demektir.

Engellerle karşıkarşıya

Güney Yemen Halk Cumhuriyetinin, kurulduğu gün karşılaştığı ikinci siyasal sorun da, kıyılarında ki Kurla Muria adalarının durumudur. Gerçi İngiltere Aden ve Güney Arabistan'dan çekilmiştir ama, İran Körfezindeki petrol çıkarlarım korumak için civarda askeri kuvvet bulundurmayı da kaçınılmaz görmektedir. Bunun için de, Aden'den çektiği birliklerin bir kısmım, Maskat ve Umman Sultanına bağladığı Kuria Muria adalarında üslemeyi düşünmektedir. Fakat Güney Yemen Halk Cumhuriyeti bu adaları kendi toprağı olarak görmektedir ve İngiltere'nin bunları başka bir devlete bağlamasına çok kızmıştır. O kadar ki, Başbakan Al-Şaabi, geçen gün, buraları Güney Yemen Halk Cumhuriyetine bağlamak için kuvvete bile başvurulabileceğini açıklamıştır.

Ancak, Güney Yemen Halk Cumhuriyetinin bugün karşıkarşıya bulunduğu en önemli sorun, ekonomiktir. Petrolden yana pek nasipsiz olan bu ülkenin topraklarının ancak yüzde 1'i ekime elverişlidir ve sanayi diye birşey de henüz gelişmiş değildir. Sömürge yönetimi altındayken, bu bölgenin halkı, Uzak Doğudan gelip Süveyş'ten Akdeniz'e geçen gemilerin uğrağı olan Aden limanının gelirlerinden ve Aden'deki İngiliz üssünün harcamalarından yararlanıyordu. Oysa son Orta Doğu buhranıyla birlikte Süveyş Kanalı kapanınca gemiler Aden'e uğramaz olmuş, bu yüzden doğan ekonomik buhran, İngilizler ülkeden çekilince büsbütün artmıştır. İngiltere, ülkeden çekilmeden önce. Güney Yemen'e 60 milyon sterlinlik bir ekonomik yardım sözü vermişti. Fakat sterlinin devalüasyonundan sonra bu sözünü tutamıyacak duruma düşmüş ve 60 milyonluk yardımı 12 milyona indirmek istemiştir. Bu kadarcık bir yardımla, zaten siyasal güçlükler içinde bulunan yeni Cumhuriyetin nasıl ayakta duracağını kestirmek mümkün değildir.

Anlayana sivrisinek saz..

ESKİLER, "bir musibet, bin nasihatten yeğdir" demişler. Türk ulusunun ve Türkiye'yi yönetenlerin de, son Kıbrıs olaylarından alacakları çeşitli dersler olsa gerektir.

Alınması gereken birinci ders, Türkiye'yi bugün yönetmekte olan siyasal partinin, muhalefette iken söyledikleriyle iktidarda yaptıkları arasında büyük başkalıklar bulunduğudur. Muhalefet sıralarında otururken iktidardakileri beceriksizlikle, miskinlikle suçlayanlar, iktidara geldikten sonra, savaşın öyle kolay birşey olmadığını, savaş karan verilse bile bunun gerçekleştirilmesi sözkonusu olunca insanın karşısına çeşitli engellerin dikildiğini, kendi gözleriyle görüp anlamış olmalıdırlar. Hem de bugünkü uluslararası ortam, 1964 yılındakine göre Türkiye'nin çok daha yararına olduğu halde...

Burada, Demirel Hükümetinin bu ortamdan gereği gibi yararlanıp yararlanamadığının; son buhranı, Kıbrıs sorununun Türkiye'nin ve Kıbrıs Türklerinin yararına çözülmesi için kullanıp kullanamadığının uzun boylu tartışması yapılacak değildir. Zaten bu konudaki genel kanı açıktır: Fırsat, gereği gibi değerlendirilememiştir. Ama, neden değerlendirilememiştir? Asıl önemli olan, budur.

Bu sorunun, daha ilk bakışta göze çarpan çeşitti cevaplan var. Birincisi, Demirel Hükümeti, önüne böyle bir fırsat çıkarsa ne yapacağını daha önceden düşünmemişti ki, bunu değerlendirsin Eğer düşünseydi, buhran sırasında izleyeceği politikayı desteklemek için gerekli askeri hazırlıklan çok önceden yapar, daha önemlisi, bu politikanın ne olacağını kararlaştırırdı. Düşünmediği içindir ki, Yunanistan'ın karşısına önce yavaştan başlayan; sonra Yunanistan geriledikçe tizleşen fakat daha sonra, Makarios diren meğe başlayınca alçalan tonlarla çıkmıştır. Buhran sırasında radyoda yapılan yorumlar, bu sözlerin doğruluğunu anlamaya yeter.

DEMİREL Hükümeti, karşısına böyle bir fırsat çıkarsa ne yapacağım önceden düşünmediği içindir ki, buhran Türkiye'yi askeri bakımdan da hazırlıksız yakalamıştır. NATO içinde yarım milyonu aşkın asker besleyen Türkiye, Kıbrıs konusunda girişeceği diplomatik çalışmaları destekleyecek ve gerekirse Adaya çıkarmayı gerçekleştirebilecek askeri hazırlıklarım, işin içine çeşitli burunlar girinceye kadar, yapamamıştır. Aslında bu, kaynağını Türkiye'nin güçsüzlüğünden değil, yöneticilerinin beceriksizliğinden ve bugünkü savunma bağlantılarının

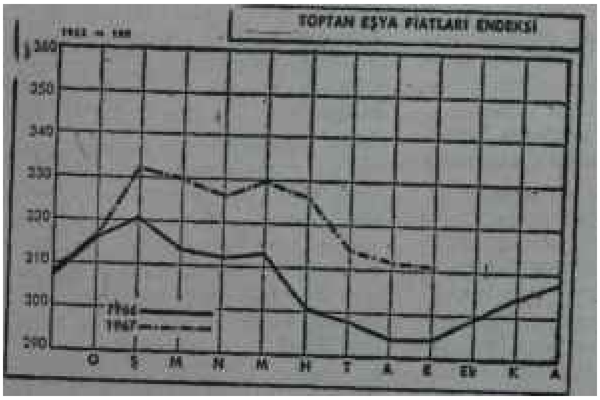
A. Halûk Ülman

darlığından alan bir gecikmedir. Eğer Türkiye'yi yönetenler, Tüm ulusal çıkarlarının her zaman Batının çıkarlarıyla birleşmediğini anlayıp, bir zamanlar geliştirilmeye başlanan NATO - dışı oynak gücü ihmal etmeselerdi, bugünkü duruma düşülmezdi. Eğer ulusun döktüğü paralarla yapılan çıkarma gemileri bir köşede unutulmasaydı, buhranın ilk birkaç gününde askeri hazırlıklarını tamamlayan Türkiye, yalnız Yunanistan'ın ve Makarlos'un karşısına değil, fakat sonradan işin içine burunlarını sokanların karşısına da daha kuvvetli kotlarla çıkacaktı. Ne yazık ki, çıkamamıştır.

Fırsatın gereği gibi değerlendirilememesinin ikinci nedeni, buhran sırasında kendimize yanlış muhatap seçmemizdir. Bu yanlışı, şimdiye kadar gelen bütün Türk hükümetleri yapmışlardır. Belki Atina ile Lefkoşe'nin amaçları sonunda aynı kapıya çıkmaktadır ama, bizim Kıbrıs sorununda kendimize muhatap olarak Lefkoşe yerine Atina'yı seçmemiz, her İkisine de, her defasında oyalamacalara girişme imkânını vermiştir. Öyle ki, son buhran sırasında Türk isteklerini taşıyan Cyrus Vance, bu yüzden Atina ile Lefkoşe arasında mekik dokuyan bir futbol toyuna dönmüş ve bu gidiş - gelişler sırasında hem istekler kuşa çevrilmiş, hem de gerginlik yavaş yavaş yatışmıştır. Yatışmıştır ama, Kıbrıs Türklerinin güvenliğinin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine, yani komisyona havale edilmesi pahasına...

DİYELİM Kİ böyle bir fırsatın çıkması konusunda hazırlıklıydık ve bu sefer kendimize doğru muhatabı, yani Makarios'u seçecektik. Acaba o zaman Kıbrıs sorunu Türkiye'nin ve Kıbrıs Türklerinin çıkarlarına en uygun biçimde çözülebilir miydi? Türkiye, bugünkü siyasal ve asker! bağlantılarını günün gereklerine göre yeniden gözden geçirmedikçe, buna ihtimal verilemez. İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarının gereklerine ve yalnızca Sovyet tehlikesine karşı yapılmış bu bağlantılar, Türkiye'nin bugünkü ulusal çıkarlarını karşılamaktan çok uzaktır 1964 yılındaki Kıbrıs olayları, bu gerçeği İnönü yönetimine bütün açıklığıyla göstermişti. Dış politikamızdaki bütün olumlu gelişmeler de, ondan sonra olmuştur. Bakalım, 1967 olayları, aynı gerçeği bu sefer Demirel'e de gösterecek midir? Gösterecekse, muhalefet sıralarındayken bu olumlu gelişmeleri iç politika hesaplarıyla kötülemekten başka birşey yapamamış olan AP İktidarı, savunma politikamıza ne gibi yenilikler getirecektir?

İŞ ALEMİ

Fiyatlar ne durumda?

Toptan eşya fiyatları, yapılan tahmine uygun olarak, son bir aylık süre içinde de gerilemeye devam etmiştir.

Nitekim, **1953** yılı 100 olarak alındığı takdirde, temmuz ayında **314** puan olan toptan eşya fiyatları, ağustosta 2, eylülde ise 1 puan düşmüştür. Böylece, eylül ayı içinde toptan eşya fiyatları **311** puan olmuştur.

Konuşma diliyle bu, 1933 yılında **100** liraya alınan aynı eşyanın toptancıdaki fiyatı, **1967** eylülünde 311 lira olmuştur, anlamına gelmektedir.

1966 yılında ise toptan eşya **fiyatları** ağustosta 4 puan düşmüş, eylülde sabit kalarak **294** puan olmuştu.

Bu yıl ağustos ayındaki 2 puanlık düşme, sanayi ham maddeleri ve yarı - mamulleri grupunun 3 puanlık yükselmesine karşılık, gıda maddeleri ve yemler grupunun 4 puan gerilemesinden doğmaktadır.

Eylül ayındaki düşme ise sanayi mamulleri ve ham maddeleri grupunun 2 puan düşmesi, gıda maddeleri grupunun sabit kalması sonucunda olmuştur. Geçen yıl, gıda maddeleri ve yem grupunda 1 puanlık bir artma olmuş, buna karşılık, sanayi mamul ve hammaddeleri grupunda 3 puanlık bir düşme görülmüştü. Sonuçta, toptan eşya fiyatları endeksi sabit kalmıştı.

SALİH NEFTÇİ •

GELİRLER

Büyük işadamlarının kazançları ve ödedikleri vergi miktarı, ötedenberi. kamuoyunun merakım çeken konulardan biridir. Bu sebeple, Londra'nın Associated Industrial Consultant's adlı firması, yüksek gelirli kimselerim vergi olarak verdiklerini tespit etmiştir.

Buna göre, iki çocuklu bir ailenin kazancının yılda 140 bin Tl. olduğu gözönünde tutularak, değişik ülkelerde net gelir şu şekilde sıralanmaktadır:

Fransa 120 bin 680 TL.
A.B.D. 119 bin 680 TL
Almanya 160 bin 820 Tl.
Belçika 10% bin 620 TU
İngiltere 100 bin 520 Tl
Hollanda 83 bin 860 Tl

Görüldüğü gibi, Fransa listenin başında yer almakta ve vatandaştan en az gelir vergisi alan ülke olarak ortaya çıkmaktadır. İngiltere sonlardadır ve gelir vergisi de oldukça yüksektir. Bunun, yeni gelir vergileri konulup konulmaması gerektiği tartışması üzerinde önemli etkisi olacağı muhakkaktır. Özellikle yeni Maliye Bakanı Roy Jerkins için bu sayılar, yeni vergi konulmaması yolunda herhalde esaslı bir sebep teşkil edecektir.

PARFÜMLER

"Kızıl Moskova" ve "Kremlin", acaba ünlü birer parfüm olabilecekler midir? Batı Almanya'da, Rus parfümü ihraç etmekle görevli Anatole Kalischewsky, bu soruya "Evet" demektedir.

Kalischewsky'nin amacı, yüzde 43'ü Fransa'nın elinde bulunan Alman parfüm piyasasının hiç olmazsa yüzde 10'unu ele geçirmektir. Öteyandan, parfüm endüstrisi, son yıllar içinde Sovyet Rusya'da hızla gelişen alanlardan biridir. Üretim, en modern makinelerle donatılmış yedi fabrikada yapılmaktadır.

Fransa'nın son yıllar içinde Sovyet Rusya'dan 15 milyon liralık parfüm malzemesi ithal ettiği gözönünde bulundurulursa. "Kızıl Moskova" ve "Kremlin"in, yakın bir gelecekte gece klüplerinde ve sosyetik toplantılarda kendini göstermeye başlıyacağı kolaylıkla tahmin edilebilir.

Bu parfümlerin Türkiye'de klüplerde ve sosyetede yayılmasına tepki olarak "Yeşil Mekke", "Şeriat", "Hilâfet" gibi parfümlerin imal edilmesi mümkündür.

KAPİTALİSTLER

Çin'in en zengin adamlarından Wu Tsong tarafından verilen bir habere göre, Kızıl Çin'de 90 bin civarında kapitalist bulunmaktadır.

Wu Tsong, son on yıl İçinde Çin hükümetinden 3.2 milyon lira aldığını belirtmektedir. Bu paraya, başında bulunduğu endüstriyi yönetme ücreti olarak kendisine ödenen 1400 lira aylık da eklenmektedir.

Wu Tsong, elliüç yaşındadır. Şanghay'da üç katlı bir evde oturmaktadır. İki hizmetçisi ve 1960 model bir Jaguar'ı vardır.

Wu Tsong, kendi, söylediğine göre, boş vakitlerini antika eşya ve Çin resimleri satın alarak geçirmektedir.

KİMYA

"Kimyevî Maddeler Sanayii Ltd. Şti.", yüksek mühendis Fahir Çelikbaş'ın teşebbüsüyle ve tamamen yerli sermaye ile- kurulmuş, 1965 yılından itibaren, Kartal Cevizli'de imalâta geçmiştir. Başlıca ortakları, yüksek mühendis Mehmet Devres ile Mer-

kez Bankası eski müdürlerinden Emir Sencer'-dir.

Fabrika genellikle farglas, farakril ve farcam imal etmektedir. Bu teşebbüsü ile şirket, Petro - Kimya'dan önce ve Türkiye'de ilk defa olarak, doğrudandoğruya polimerizasyon yoluyla, plâstik ilkel maddesi olan "farakril"i, yani granüle akrilik imalini başarmıştır.

Piyasaya "farglas" adıyla sunulan bu imalât, Avrupa'daki Imperial Chemical, Perspen, Rohm - Hass, Plats Glas gibi, dünyaca tanınmış, firmaların malları kalitesindedir.

Farglas, öğrenci cetveli imalinden ışıklı reklâma, dahili ve harici ışıklandırmaya, dekorasyon ve uçak kaportası imaline kadar birçok sahada kullanılmaktadır.

Teşebbüs, her yıl Türkiye'ye 10 milyon Türk. lirası döviz tasarrufu sağlamaktadır.

Öteyandan, gelişmekte olan yerli sanayinin önemli maddelerinden biri olan bombeli ve düz emniyet camı imalâtına da geçilmiştir. Bu suretle, 10 milyon Türk liralık bir döviz tasarrufunun daha sağlanacağı açıktır.

Teşebbüsün döviz yönünden gösterdiği bu özellikten hareketle, bu kapasitede 200 teşebbüsün, Türkiye'nin dış tediye açığının kapatılmasında büyük rolü olacağı tahmin edilebilir.

Fabrikanın kapasitesi, Türkiye'nin sanayileşme çabası gözönüne alınarak, bugünkü ihtiyacın üstünde tutulmuştur.

Fabrikada 3 Alman uzman kimyager, 3 Türk kimyager, 5 laborant ve 110 işçi çalışmaktadır.

ŞELÂLE OKAN •

HAVACILIK

Air France ve UTA tarafından yapılan bir incelemede, "uçuşta olmayan" bir Boeing uçağının günde 20 bin liralık amortisman masrafına yol açtığı görülmüştür. Firma yöneticileri, bunun üzerine, bu konuda şöyle bir karar almışlardır:

Bundan böyle Boeing'ler, uçsunlar diye, klüplere, ajanslara veya işyerlerine kiralanacaktır. Böylece, bir yandan uçaklar "uçurulurken", öbür yandan da klüp veya işyeri üyeleri büyük kazançlar sağlamış olacaklardır. Bu kazanç ise, uçağı istediği saatte kaldırmaktan ve ücretin ucuzlamasından doğacaktır.

Nitekim Paris - New York arası 5 bin 300 Tl. tutarken, kiralık bir uçakla aynı Ücret 1600 TL olacaktır.

Uçakların uçmadan masrafa yol açmaları problemi Türk Hava Yollan için de mevcuttur. Yalnız meselenin sebebi başkadır. Fransa'da uçaklar, sayı çokluğundan uçamamaktadırlar. Oysa, Türkiye'de, fazla uçmaktan hurdası çıkan uçaklar sık sık revizyona' girmekte ve büyük masrafa yol açmaktadırlar. ,

S A N A Y İ

Sanayi sektörü, Kalkınma Plânının üzerinde en çok durduğu alandır. Nitekim İkinci beş yıllık plânda, sanayinin gelişme hızı yüzde 12 olarak tespit edilmiştir.

Oysa, kamu sektörüne alt dokuma sanayiinde, kâğıt ve sigara üretiminde; kamu sektörünün özel sektörle karışık olduğu ham demir, çelik, diğer demir mamulleri, çimento, suni gübre ve şeker alanlarında, 1967 yılının ocak-eylül dönemindeki gelişme, 1966'nın aynı dönemindekine göre yüzde 9,7 olmuştur.

Bununla beraber, ocak-eylül döneminde, sigarı, şeker ve suni gübre hariç, başlıca sınaî maddelerin üretimi, 1966'nın aynı döneminden fazla olmuştur. Şeker üretimi ise eylül ayında başlamış ve yükselememiştir.

1966'ya göre en yüksek gelişme, oto dış lâstiği ile şişe ve cam sanayiinde görülmüştür. Şişe ve cam sanayiindeki artış, geçen yıla oranla, yüzde 54 civarındadır.

Yine aynı dönemde kamyon, kamyonet, traktör montajı ile tarım âletleri ve yedek parça üretimi, 1966'nın aynı döneminden fazladır. Buzdolabı imalâtında belirli bir artışa karşılık, çamaşır ve dikte makinesi imalâtı herhangi bir değişme göstermemiştir. Bunun yanında, radyo imalâtında bir düşüş olmuştur. Bunun da başlıca nedeni, radyoya olan talebin eskisine göre daha düşük bir hızla artmasıdır.

Bütün bunlar göstermektedir ki, sanayi sektöründe, Kalkınma Plânında tespit edilen hızla ulaşılması halen pek mümkün değildir. Nitekim bundan önceki yıllarda da sanayi alanındaki gelişme, Plânda tesbit edilenin altında kalmıştır.

1964 yılında sanayi mamullerinde gelişme yüzde 7, 1965 yılında ise yüzde 11 civarında olmuştur. Oysa bu yıllar İçinde sanayi dalı için Kalkınma Plânında tespit edilen gelişme hızı, yüzde 12 civarındaydı.

Bunun, bilinen kelimelerle izahı şudur: Halk, bu dönem içinde yapacağı fedakârlığı yapmıştır. Çünkü, Kalkınma Plânı, tüketimden kısıp, yatırıma ve toplam tasarrufa önemi vermektedir. Nitekim İkinci Plân döneminde tasarruflar yüzde 77.6 yükseltilecek, fakat tüketim, yılda -ancak- yüzde 5.1 oranında artacaktır. Yapılan tasarruflar ise özellikle sanayie yatırımda kullanılacaktır. Oysa, tüketimden kesilmekle birlikte, sanayi sektöründe, beklenilenin altında bir gelişme sağlanmıştır.

FARUK SUNTER

TÜRK STANDARTLAR ENSTİTÜSÜ'NÜN MODERN BİNASI
Düzgün hayat, düzgün malla olur

ZEYTİNYAĞINDAN AŞKA: HERŞEYDE STANDART!

MODERN HAYAT

Genç kadın, telâşla eve girdi, elindeki paketleri mutfağa bıraktıktan sonra süratle sofrayı hazırlamağa koyuldu. Misafirler, neredeyse geleceklerdi.

Meyva paketlerini boşaltınca âdeta paniğe kapıldı: Paraya kıyarak aldığı o pırıl pırıl elmalar, o canım armutlar nereye gitmişti?

Eşi güldü:

"— Satıcı gene sana mostralıkları veriyorum diye yutturmuş. Sen de misafirlere yutturuver bari" dedi ve ekledi:

"— Bak, şöyle çürükler, bilimsizler, yaralı bereliler alta, şunlar da üste... Bırak bana bu işi, iyi beceririm, bilirsin."

Sonra, daha da şakacı bir tavırla:

"— Tanıştığımız zaman, saçlarımın tepeden açıldığını hiç farketmiş miydin? Her pazar maça gittiğimi bilir miydin? Ne zaman buluşsak, pantalonum ütülü, kalıptan çıkmış bir kıyafet, elekten geçmiş sözler... Yalan mı?" dedi.

Genç kadın birtürlü gülemiyordu. Satıcının yutturduğu çürük elmalar, aklım başından almıştı.

O gece genç evlilerin bu konudaki yakınmalarına misafirler de katıldılar. İçlerinde Avrupa, Amerika görmüşleri de vardı. Biri,

"— Oralarda herşey standart" dedi. "Paranıza göre, istediğiniz cinsten, istediğiniz boydan alırsınız. Ne çürüğü çıkar, ne çarığı... Mübarek, sanki aynı kalıpta dökülmüş. Nasıl baş ederler, anlaşılmaz!"

Allah yapısı değil, **kul** yapısı!

Bu hadisenin cereyan ettiği günlerde, bir iş yerinde gri elbiseli, yumuşak hareketli zat, büyük, uzun yazıhanenin başındaki, zeytin yeşili kumaşla kaplı rahat koltuğundan aceleyle kalktı, duvar boyunca uzanan kitaplıktan bir kitap çekti: Göstermek istediği resim, elmaların boy bakımından nasıl standardizasyona tâbi tutulduğunu anlatan bir resimdi.

"— Görüyorsunuz, mesele çok basit" dedi, "Öyle, Tanrıya, aynı boyda elma ısmarlama filân değil. Elmaları alırsınız, değişik çapla delikleri bulunan tepsilere dökersiniz, aynı boyda olanlar aynı deliklerden geçerler. Elinizdeki **artık,** 'TS 100'e, yani 'Türk Elma Standartı'na ait bir örnektir. Boyu-posu cinsi-cibilliyeti bellidir. Tüccar, telefonla, istediği elmanın numarasını verir ve siparişini yapar.

Örneğin, '9 N üzüm" dediğiniz zaman, 100 grama kaç tane üzüm gireceği; üzümün rengi, cinsi, konulacağı . sandıkların biçimleri, kilo ağırlıkları belirli bir üzüm anlaşılır. Bunun, milletlerarası ticarette önemi daha da büyüktür,

Perakende satışa gelince; eğer, memlekette usul kabul edilmişse, artık, mostralık düzenine, aldanma, aldatma düzenine, zaman kaybına paydos! Çivi, makine, kapı, pencere çerçevesi ve 'akla gelebilecek herşey için standart, aynı kolaylığı sağlar."

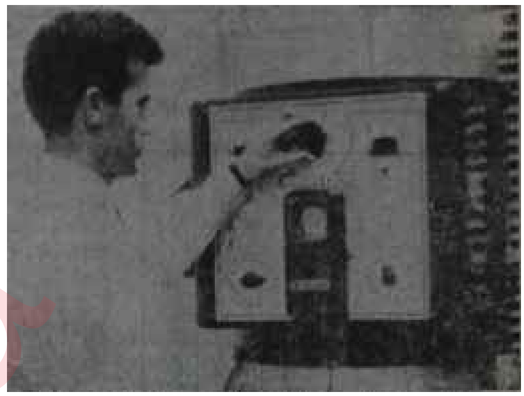
Türk Standartlar Enstitüsü kurucusu ve Başkanı Faruk Sunter, kitabı yerine yerleştirirken ekledi:

"— Standardizasyon, 'bir - örnek'lik anlamına gelir. Yani, herhangi bir ürünün, herhangi bir madde-

TSE'DE DÖRT DALDA ÇALIŞMALAR YAPILIYOR

Bu, çin işi - japon işi değildir

nın bir tekinin ötekinin yerine kullanılması, ötekinin yerini tutabilmesi demektir."

Kazıklanma korkusuna paydos!

Standartlar, üretimin artmasını, ülke içinde ve ülkelerarası ticaretin gelişmesini sağlar; ziyanı, zaman kaybını önler, mal ve hizmetlerin en verimli kullanılma imkânlarını yaratır. Üretimin -hammaddeden mamule kadar- plânlaması, standardizasyon ile mümkündür. Standardizasyon, satılnalmada güveni sağlar. Daha önce bilinmeyen, derlenememiş teknik verilerin biraraya getirilmesi kolaylaşır. Mamullerin, aynı esasa göre karşılaştırmasını yapmak standardizasyonla mümkündür. Sipariş işlemleri çok kolaylaşır. Fiyat düşüklüğü, malın kalitesi konusunda bir şüphe uyandırmaz.

Milli üretim ancak, kalite, miktar ve güvenirlilik yönlerinden gelişir. Arz ve talep dengesi, böylece, daha iyi sağlanır, alım-satımda ve -sözleşmelerde yanlış anlamalar önlenir. Dünya pazarlarında, satıcı olarak, daha. güçlü bir durum elde edilir..

Standardizasyon, modern endüstri çağının vazgeçümez bir unsurudur. Gündelik hayata iner, hayatı kolaylaştırır, aldatılma endişesini ortadan kaldırır.

Sultan Beyazıd'dan bu yana

Standardizasyon, yeni bir buluş değildir. Karmakarışıklıktan kurtulmak ve bir düzen yaratmak şeklinde beliren insan içgüdüsünün bir iradesidir. İlk çağlarda insan, kendi cinsiyle anlaşabilmek için nasıl ki dili ve yazıyı bulmuşsa; mesafeleri, zamanı, ağırlıkları Ölçmek üzere metodl'ar temel değerler keşfetmişse; zamanla bu, daha çok gelişmiş ve kul yapısı denilen şeyler, Allah yapısı denilen şeyleri düzeltmeye, bir - örnek haline getirip zorlukları kaldırmaya alışmıştır.

Örneğin, Topkapı arşivlerinde bulunan 1502 tarihli "Kanunname-i intisabı -"Bursa Belediye Kanunu "-adlı belge, Sultan Beyazıd'ın bir fermanıdır ve çeşitli madde ve mamullerin standartlarını tespit etmektedir. Besin maddelerinden tekstil maddelerine, köseleden ayakkabıya, çeşitli tarım ve endüstri mallarını kapsayan bu standardizasyon kuralları, insanı hayrete düşürecek ayrıntılara sahiptir. Bununla beraber, standardizasyon çalışmadan, bugünkü düzenli kimliğine ancak XX. yüzyılda kavuşalbilmiştir. Bu bakımdan, bugünkü modern anlamı içinde, bütün dünya için oldukça yeni birşeydir.

Ankara'da Necatibey caddesinde bugün çok modern, zengin lâboratuvarlara ve her ihtiyacı karşılayacak modern bir siteye sahip bulunan Türk Standartlar Enstitüsü, 1954'te, çok küçük imkânlarla çalışmaya başlamıştır. TSE bugün, uluslararası standartlar birliklerinin en büyüğü olan İSO'nun 57 üyesinden bîridir. TSE Başkanı Faruk Sunter, 1967 haziranında Moskova'da toplanan VII. kongrede, üç yıl için İSO Başkanı" seçilmiştir.

Şişede fırtına

Bu ayın ilk günü, Standartlar Enstitüsü'nün standart koltuk, masa ve eşyalarla çok güzel bir şekilde döşenmiş toplantı salonunda biraraya gelen zeytinyağcılar, bir kaşık suda değilse bile, bir şişe zeytinyağında fırtınalar yarattılar. Üç yıllık bir çabadan sonra nihayet zeytinyağı standardı kabul edilmiş; zeytinyağının, kontrolü sağlıyacak ve hileyi önleyecek şekilde, cinsini, derecesini ve miktarını bildirir kapalı şişelerde satılması zorunluğu, kanun yoluyla kabul edilmişti. Çün-

Bayramdan bayrama..

TÜRK kadınının siyasî haklarına kavuşmasının yıldönümü bir kez daha kutlandı. Paneller, toplantılar, radyo konuşmaları düzenlendi, konferanslar verildi. Bir kez daha, Atatürk minnette anıldı.

Şurası bir gerçektir ki, ülkemizde kadın haklarından sadece küçücük bir çevre haberdardır. Fakat bu yıldönümünün en önemli yanı, bu haklan üç tatmamış olanların, tadını bilmedikleri için de onu aramasını bilmeyenlerin, sözle de oba, hatırlanmasına yardımcı olmasıdır. Ne var ki bu hatırlama da artık, bayramdan bayrama sandıktan çıkardan elbiseye döndü. Neredeyse, gelenek denilen, bilinçsizce uyulan şeyler arasına girecek. Her yıl, 5 aralıkta biraraya gelinecek, bundan mutluluk duyulacak, Ata'ya minnettarlık belirtilecek; sonra, ekmeklerini taştan çıkardıkları halde haklarından habersiz, bozuk düzenin en zavallı tutsakları olarak yaşıyan kadın kardeşler hatırlanacak, onlar için nutuklar atılacak, şiirler okunacak... Birşeyler yapmağa kararlı, bir yıl sonra yeniden buluşmak üzere, mutlu-üzüntülü, ayrılınacak... İşte, hepsi bul

Jale Candan

Bu "birşeyler yapma" hikâyesi biraz fazlaca uzadı. Uzadı; çünkü öyle, kadın hakları dernekleri kurarak, kapı kapı dolaşıp tutsak kadın kardeşlerle bir konuşulsa da, bu işi bir arpa boyu yürütmeğe imkân yoktur. Bu, dernek kurmanın üstünde bir iştir. Örgütlenmek şarttır. Ama, niçin örgüttenildiğinin bilinmesi gerekir. Kadın neden, ilk çağlardan bu yana, erkeğin yumruğu altında yaşamıştır? Din, kanunlar, hattâ herşey ona niçin karşıdır?

Kadın beyninin erkeğinkinden küçük olduğu, kadının yetenekleri bulunmadığı öne sürülmüştür. Oysa, deneyler, en büyük adamların bile bazen en hafif beyinlere sahip olduklarını göstermiştir. Erkek, kadından güçsüzdür, zayıftır, denilmiş; gelişen uygarlıkla beraber, kadının pazu gücü kaybolmağa yüztutmuştur. Okuyamaz demişler, onu okutmamışlardır.

Fakat, kültür savaşım başarıya ulaştıran kadın, bu tezi en kısa zamanda çürütmüştür.

Şimdiyse, "kadın okur, büyük insan olur, hatta bilgin de olur, ama o zaman da mutlu olamaz" diye bir masal uydurmaya koyuldular. Galiba, en doğrusunu, çok eski devirlerde, hukukçu Kato söylemiş: "Kadınlar özgürlük istiyorlar. Bu, olamaz! Çünkü, bize eşit oldukları gün, bize üstün olacaklardır."

kü, TSE'nin belirli usûllere göre hazırlayarak yayınladığı Türk standartlarının uygulamaları ihtiyarîdir. Ancak Bakanlar Kurulu, 132 sayılı kanun maddesine dayanarak, lüzumlu gördüğü zaman bazı standartları zorunlu kılabilir.

Ekim 1967'denberi zeytinyağı da bu zorunlu standartlar arasına girmiş bulunmaktadır. Ne var ki, Türkiye'de sayısı hayli kabarık olan küçük üretici, üretebildiği birkaç kilo zeytinyağı için özel kutu ısmarlıyamıyacağından, gelişigüzel şişeler içinde pazar yerlerine sürmeğe başlamıştır. Ne şişesi olduğu bilinmeyen bu şişelerle satışına ise Sağlık Bakanlığı, besin kontrolü yönünden, şiddetle karşı çıkmıştır. Bu durumda, küçük üretici için, ya malını yok pahasına aracıya kaptırmak, ya da kooperatifleşmekten başka yol kalmamıştır.

İnsanlar ve elmalar

Çividen demire, keresteden eve, fındık ve üzümden zeytinyağına, herşeyin standartlaştığı bir yeni dünyada insan da standartlaşacak midir?" sorusuna, "Standartlar" dergisindeki "Standart sohbetleri" ile tanınmış yazar Armağan Anar şu cevabı verdi:

"— Ekonomik alandaki bozuk düzeni değiştirmedikçe, bu alandaki standart ne derece başarı kazanır, bilemem. Ancak, insanların elmalardan çok daha önce standartlaşmaya koyulduklarına, dair elimizde bazı bilgiler var. Örneğin "aile mutluluğu mutfaktan başlar", "Erkeğin kalbine mideden gidilir" gibi sözler, kadının, ötedenberi standartı uygulamaya çalıştığının bir delilidir. Yemeğe çok su koyarsın, lapa olur; az su koyarsın, yanar Her yemek için ayrı bir standart gerek. Sonra, aşkta da belirli standartlar kullanılmaz mı? Erkek, kadını elde etmek, kadın ise erkeği elinde tutmak için hep, belirli standartlar kullanırlar. Bu, teknik gibi birşey değil midir? Sözler, hareketler ve davranışlar, kadın erkek ilişkilerinin İlk kademesinde, elmalar kadar ince, hassas eleklerden, süzgeçlerden geçmez mi?"»

ETEKLER

Merhaba çılgın gençlik!

Ne Kıbrıs, ne Vietnam, ne devalüasyon. Varsa-yoksa, mini-etek! Evet, son yılların modası, nihayet, dünyanın en karışık olduğu bir sırada, Amerika'nın ünlü Time dergisine kapak olmayı başarmıştır.

Time'da, "Mini-etek, son yılların en çok tutan modasıdır. Özellikle gençler arasında, ilk çıktığı gündenberi bir salgın halini almıştır. Bütün bunların yanında, mini-eteğin bir özelliği daha var. Mini - etek, günümüzde, standart olmayan nâdir şeylerden biridir. Mini - etek artık, mini olmaktan çıkmıştır, mikro-mini veya mikro mikro-mini olma yolundadır" denilmektedir.

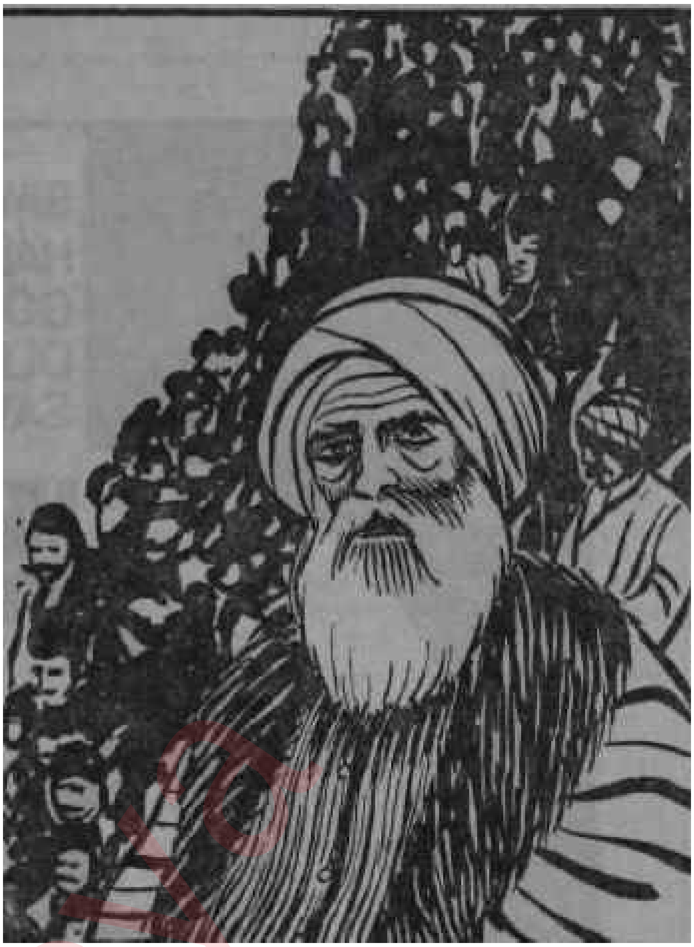
Son çıkan iki mini -etek modelinin adları şöyledir: "Aman Allahım!" ve "Merhaba, yakışıklı subay",

SAYIN
HALKIMIZIN
GÖSTERMİŞ
OLDUĞU TEVECCÜH
SAYESİNDE
MEVDUATIMIZ
6
milyar lirayı aştı...
BANKAMIZA
GÖSTERİLEN GÜVENE
ŞÜKRANLARIMIZI
SUNARIZ....
ZİRAAT BANKASI

1925

Kürt İsyanı ve

ŞEYH SAİT

VI

F ethi Beyin, Başbakanlıktan istifasını bildiren mektubunun okunduğu Meclis celsesi kısa sürdü. Zaten bu, Grup toplantısından hemen sonraya getirilmişti. İstifaname uzun değildi. Bir açıklık da taşımıyordu. Fethi Beyin söylediği sadece şuydu:

"Mensup olduğum Cumhuriyet Halk Fırkasının dünkü içtimaında Heyeti Vekilemin dahilî siyaseti hakkında cereyan eden münakaşa neticesinde Hükümet ekalliyette kalmış olduğundan Başvekil sıfatıyla İcra Vekillerinin istifasını Reisicumhur Hazretlerine dün akşam takdim ettim. Reisicumhur istifamızı kabul etmiş ve yeni hükümet teşekkül edinceye kadar vekâleten idarei umur etmekliğimizi rica eylemiştir. Başvekâletim zamanında muhabbet ve müzaheretlerine nail olduğum arkadaşlarıma en samimi teşekküratımı arzeylerim."

İstifanın beklenmedik, şaşırtıcı bir tarafı yoktu. İsmet Paşa'nın Heybeliada'dan Gazi tarafından Ankara'ya getirtilmesinden bu yana böyle bir değişikliğin olacağını, hemen herkes biliyordu. Buna rağmen Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası adına Rauf Bey kürsüye geldi ve şöyle dedi:

"— İstifa eden Başvekil vaziyeti kâfi derecede izah buyurmadılar. Bu, dahilde ve hariçte suitefehhümlere sebep olabilir. Meclisi Alinin daha ziyade tenvir edilmesini rica ederim."

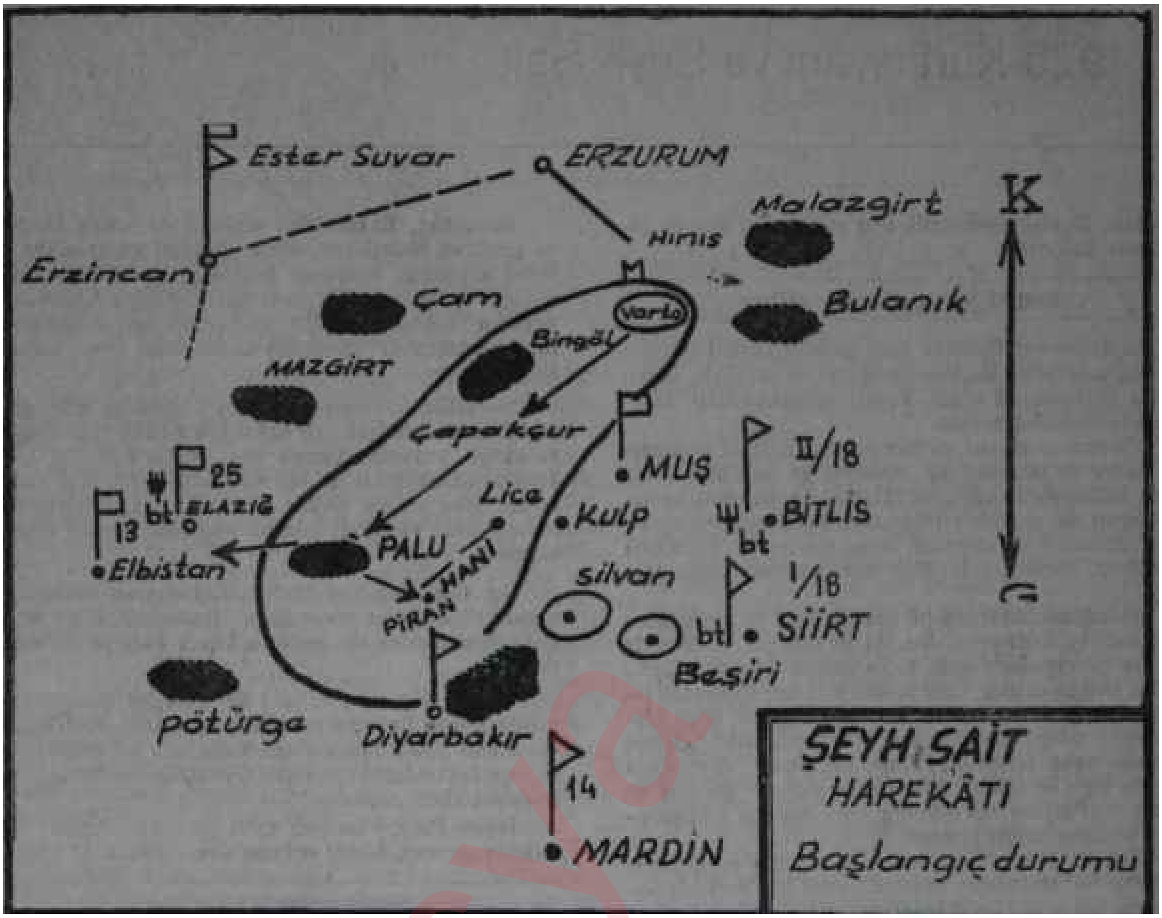
Fakat Fethi Bey bir tartışmaya girmek arzusunda değildi. Sadece "Verecek başka bir izahatım yoktur" demekle yetindi. Gazi için şimdi yapılacak iş, yeni hükümeti kurmak görevini resmen. İsmet Paşa'ya vermekti. Bu ise bir formaliteden ibaretti. Zira Grup toplantısından sonra, Fethi Bey istifasını kendisine verdiğinde, gece geç vakit, Gazi İsmet Paşa'yı çağırmış ve konuşmuştu. İsmet Paşa o konuşmayı hatırlamaktadır.

İsmet Paşa, Gazi'nin Partideki çalışma odasına girdiğinde, Cumhurbaşkanının yanında Meclis Başkanı Kâzım Paşa bulunuyordu. Gazi, Kabinenin istifası haberini İsmet Paşa'ya verdi ve Başbakanlığı kabul etmesini istedi İsmet Paşa Başbakanlık için iki şart ileri koştu. Bir defa, isyan bölgesinde bir kolorduyu sefer durumuna sokup harekete geçirecekti. İkincisi, bütün memleket için yetkili İstiklâl Mahkemeleri istiyordu. Gazi bu şartlatın ikisini de kabul etti.

İsmet Paşa artık Başbakandı, İsmet Paşa'nın Başbakanlığı Gazi'nin ölümünden bir yıl önceye, 1937'e kadar, aralıksız sürecektir.

Radikaller iktidarda

İsmet Paşa, kabinesini genç radikallerden kurdu. İsyan dolayısıyla en önemli Bakanlık durumunda bulunan Millî Savunma Bakanlığına Recep Beyi (Pe-

İSYANIN MART BAŞINA KADAR OLAN DURUM KROKİSİ

Ama, son gülen iyi güldü!

ker) getirdi. Dahiliye Vekili gene Cemil Beydi. Hariciye Vekilliğini İsmet Paşa bizzat üzerine aldı. Fethi Bey kabinesindeki radikaller eski mevkilerini muhafaza ettiler.

İsmet Paşa, güven oyu için Meclise geldiğinde uzun konuşmadı. Hükümetinin siyasetinin ana hatlarının zaten bilindiğini söyledi. İç durum bakımından kritik bir devreden geçiliyordu. İsmet Paşa, o günlerin türkçesiyle şöyle dedi:

"— Her şeyden evvel hadisatı ahirenin sürat ve şiddette ifası ve memleketin maddi ve manevi ifsat tan vikayesi, umumî huzur Ve sükûnun muhafazası ve her halde devlet nüfuzunun teyit ve tarsini için müessir tedabiri mahsusa ittihazını iltizam ediyoruz."

Muhalefetin kulağına kar suyu kaçıran beyan bu "tedabiri mahsusa" sözüydü. Özel tedbirlerden İsmet Paşa'nın. İstiklâl Mahkemelerini kastettiği bilinmiyor değildi. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası zaten tedirgin haldeydi ve Gazi'nin İsmet Paşa'yı Başbakanlığa getirmesindeki sebebi anlıyordu.

Muhalefet partisi sözcüsü Ali Fuat Paşaydı (Cebesoy). İktidar ile Muhalefet arasındaki çatışma, iki tezin çatışması oldu. Ali Fuat Paşanın söylediği şuydu: İsyanlar olur. İrtica baş kaldırır. Bunları ezmek, elbette ki Hükümetin görevidir. Ancak bu yarılırken milletin haklarına, hürriyetine karşı saygılı olmak lüzumu vardır. Tazyik tedbirlerine mahal yoktur.

Ali Fuat Paşa İsmet Paşa Hükümetine Muhalefetin niçin güvensizlik oyu vereceğini de açıkladı. İsyanın, hattâ irtica hareketinin bastırılması için Fethi Bey Hükümeti Meclisten yetki almıştı. Şimdi neden çekiliyor, yeni bir hükümetin kurulmasına neden lüzum görülüyordu? Demek ki İsmet Paşa'nın kafasında başka tedbirler vardı. Muhalefet o tedbirleri sevmiyor, kabul etmiyordu.

İsmet Paşa bu niyeti taşıdığını saklamadı. Dedi ki:

"— Malûm olmayan ve iki manaya çıkacak olan iltibaslı kelimelerin zararı daha çoktur. Bu, mûtadını değildir. Gayet açık bir surette vaziyeti ortaya koyup cesaret ve kanaatle alacağımız karan ifade etmek hem vazifemizdir hem de Büyük Millet Meclisinin memlekete çizmiş olduğu kurtuluş yolunda muvaffakiyetle yürümek için en kıtı yoldur."

Başbakanın görüsü, isyan hareketinin mahallî tarafı yanında bir de, memleket ölçüsünde tarafı bulunduğu merkezindeydi. Hükümet, mevcut yetkilerle o hareketi bastırabilse de "bütün memlekette muhtemel hadisata karşı" tedbir alacak durumda değildi. Meclisten bunu sağlayacak kanunları isteyecekti.

Ali Fuat Paşanın İsmet Paşayla Fethi Beyi karşıkarşıya getirmek gayreti semere vermeyince oylamaya geçildi. İsmet Pasa Hükümeti 154 güven oyu

1925 Kürt isyanı ve Şeyh Sait

topladı. 23 kişi güvensizlik oyu vermiş, İki üye de çekimser kalmıştı.

Takriri Sükûn Kanunu geliyor

Yeni Hükümet iktidara gelir gelmez derhal bir kanun tasarısını Meclise sevketti ve Meclisin bunu, acele görüşmesini istedi Tasarı iki maddelikti Maddelerin birincisi şuydu:

"İrtica ve isyana ve memleketin içtimai nizamıyla huzur ve sükûneti ve emniyet ve asayişini ihlâle bais bilûmum teşkilât ve tahrikat ve teşvikât ve teşebbüsat ve neşriyatı Hükümet, Reisicumhurun tasdiki ile resen ve idareten mene mezundur. İşbu efal erbabını, Hükümet İstiklâl Mahkemesine tevdi edebilir."

İkinci maddede ise, bu kanunun iki yıl yürürlükte kalacağı bildiriliyordu. Bu, iki yıl süreyle Türkiye'de bütün hürriyetlerin rafa kaldırılacağı demekti Gazeteler, hattâ partiler, Gazi tasdik etti mi, Hükümet ta» rafından sorgusuz sualsiz kapatılabilecekti Millî Mücadeleyi takip eden bir kaç "serbesti yılı" böylece resmen sona eriyordu. Gazi, aklındaki devrimler! başka bir ortamda başlatamayacağını görmüş ve Şeyh Sait isyanı bu düzenin kurulmasına geçilmesinin fırsatını teşkil etmişti.

Takriri Sükûn kanununun Meclisteki müzakeresi İktidar ile Muhalefet arasında yeni bir meydan savaşına yol açtı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası sözcü olarak ağır toplarını seçmişti. Kâzım Karabekir Paşa, Rauf Bey konuştular. Dersim milletvekili Feridun Fikri. Bey tasarıyı Anayasanın 70. maddesine muhalif bulduğunu söyledi En şiddetli hücumlar bizzat Karabekir Paşadan geldi. Muhalefet lideri şöyle diyordu:

"— İstiklâl Mahkemeleri, adından da anlaşıldığı veçhile, İstiklâl Harbi zamanına aitti. İsmet Paşa Hazretleri İstiklâl Mahkemelerini ıslahat âleti zannediyorlarsa pek ziyade yanılıyorlar."

İsmet Paşa Muhalefete karşı önce Bakanlarım konuşturdu. Bunların her biri, konunun kendi ihtisasını ilgilendiren taraflarında mukabil hücuma geçti. Bakanlar arasındaki sertlik rekoru Recep Beye aitti ve Recep Beyin hışım "İstanbul Basını"na karşıydı. Millî Savunma Bakanı memleketteki bütün huzursuzluklara!, karışıklıkların sebebi olarak gazeteleri görüyordu. Recep Bey kürsüden en ağır ifadelerle "İstanbul Basını"na çattı. "Bugünkü zaaf manzarasının asıl sebebi ve vatan muvacehesinde, vatan tarihinde en muatap müessese olarak İstanbul matbuatı vardır" diyordu. Bu basın o hale gelmişti ki "her sabah milletin yüzüne fışkıran saralı ifrazat" masum halka mütemadiyen, devlet kuvvetinin itibara lâyık bir şey olmadığı fikrini aşılamıştı.

Recep Bey, getirilmesi mecburiyeti hissedilen kanun tasarısını prensipleri itibariyle beğenmiyordu. Ama bu mecburiyeti, "İstanbul Basını" yaratmıştı. Bu sözler, İsmet Paşa Hükümetinin önce basını susturmak niyeti taşıdığının açık deliliydi.

Başbakan, Bakanlarım dinledikten sonra kürsü» ye geldi ve Muhalefeti, onun liderini cevaplandırdı. Onun söylediği, kanunun Anayasa hudutları içinde olduğu ve iyi neticeler vereceğiydi. Kâzım Karabekir Paşanın "Islahatı İstiklâl Mahkemelerine dayanarak mı yapacaksınız?" sorusuna İsmet Paşa şöyle mukabele etti;

"— İslahatı, emniyet ve âsâyiş temeline istinaden yapabiliriz. Emniyet ve asayişi temelinden muhafaza etmek, kuvvetlendirmek için bütün kanunlar gibi İstiklâl Mahkemesi de bir vasıtadır. Vaziyetin icaplarına göre daima tedbir alınacaktır. Cumhuriyetin memlekete vadettiği ıslahat mutlaka temin edilecektir."

Bu, Gazi Paşa'nın "İnkılâbı, başlayan tamamlayacaktır" sözünün bir değişik ifadesiydi. Karabekir Paşa direnmesine devam etti. İsmet Paşa'ya cevaben dedi ki:

"— Bu kanunun kabulü ile matbuat memleketimizde tamamile tahdit edilmiş olacaktır. Her hangi bir yerde siyasî taazzuvlara karşı zan ve vehimlerle icraata kalkışılacaktır. Yirminci asırda zan ve vehimle millet idare edilemez."

İsmet Paşa, kanunu tabii geçirtti. Kanun 122 müsbet oy aldı. Menfi oyların sayısı ancak 22 idi.

Şiddet tedbirleri başlıyor

Takriri Sükûn Kanunu kabul edilir edilmez, İsmet Paşa Hükümeti Meclisin karşısına iki teklifle çıktı. İki İstiklâl Mahkemesi istiyordu. Bunların biri isyan bölgesinde çalışacaktı. Öteki ise Ankara'da kurulacaktı. İkinci mahkemenin yetkileri askeri bölge dışındaki bütün illere şamil olacaktı. Hükümet bunların vereceği ölüm cezalarının "özelliği ve aceleliği" sebebiyle Meclisce tasdik edilmeden infazı yetkisini de talep ediyordu. Meclis, isyan bölgesindeki mahkemeye bu yetkiyi verdi. Fakat Ankara'daki için buna önce lüzum görmedi. Hükümet ikinci mahkemeye de bu yetkiyi, Meclisten, Meclis yaz tatiline girmek üzereyken kopardı.

Artık İktidarın elinde bütün silâhlar vardı. Önce isyan askerî hareketle bastırılacak, tasfiye edilecekti Ondan sonra Gazi ve İsmet Paşalar, bugün "Atatürk Devrimleri" adıyla bilinen ıslahat hareketine girişeceklerdi.

Sakin, sessiz bir Türkiye'de

8 Mart 1925'te, yani İsmet Paşa Hükümetini kurdurup ona gerekli bütün yetkileri verdirdikten sonra Gazi Paşa millete hitaben bir beyanname yayınladı. Cumhurbaşkanı herkesi göreve çağırdığı bu beyannamesinde şöyle diyordu:

"Genç'te başlayıp Elâzığ ve Diyarbakır merkezleri hudutlarına kadar genişleyen hâdise, kanunen suçlu olan bazı nüfuzluların din maskesi altında mahiyetini örtmeğe çalıştıkları teşebbüslerinin mahsu-

1925 Kürt isyanı ve Şeyh Sait

lüdür. Asiler memleketin her tarafında devlet kuvvetlerinin zayıflatılması için bir müddettenberi çeşitli şekillerde sürüp giden faaliyetlerinin, geniş tesirler vücude getireceğine inanmışlardı.

Hâdise bütün vatandaşlarca nefretle karşılanmış ve civar bölgeler halkı, âni bir karşı-koyma duygusile Cumhuriyetin savunması için ayaklanmıştır. Büyük Millet Meclisinin maddi ve manevî kuvvetlerile cihazlanmış olan Cumhuriyet Hükümeti âsilere karşı gerekli silâhlı vasıtaları göndermiş ve pek yakında kesin neticeler meydana getirecek tesirli tedbirler alınmıştır. Bununla beraber Cumhuriyet Hükümeti, bütün memlekette rahatlık ve sükûneti, emniyet ve asayişi tehdit edebilecek bütün unsurlara karşı hususî kanunla önleyici selâhiyet almış ve bu selâhiyeti azim ve inançla derhal tatbik etmek kararım vermiştir.

Cumhuriyetin hürriyet ve nimetlerini, Cumhuriyetin kendisini yıkacak neşriyat ve zehirlemelere ve Cumhuriyet ordusunu ve zabıtasını herhangi bir sebeple küçümsemeğe ve hafif görmeğe vasıta addedecek olanların en şiddetli kanunî hükümlerle takib edilmelerine ve bastırılmalarına karar verilmiştir.

Vatanın bir köşesinde âmmenin rahatım bozan hâdisenin yalnız rahatı değil, memleketin saadetin!, çalışma, iktisadî ve istihsal hayatım müteessir ettiği ve zarara soktuğu sabittir. Bu itibarla her saadetin ve faaliyetin ve bilhassa iktisad ve ticaret gelişmelerinin ilk şartı, rahatlık ve sükûnetle emniyet ve asayişin bozulması imkânsız bir emniyet ve kuvvette bulunmasile ayakta durabilir. Bu sebeple de Cumhuriyet polis ve jandarmasının ve Cumhuriyet ordusunun şeref ve itibarı her düşüncenin üstündedir. Bu şeref ve itibara riayet hususunda vatandaşlarımı uyanıklığa davet ederim. Bu münasebetle ve gurur duyarak demek isterim ki, vatanın her tarafındaki hassaslık ve gösteriler, kahraman milletimizin Cumhuriyeti ve sükûnetle asayişi behemahal korumak için kuvvetli ve metin iradesini bir kere daha açığa vurmuştur. Üst kademedeki memurlarla geçmişi şan ve zaferle dolu olan Cumhuriyet ordusu mensuplarının, vatanın iç ve dış bütünlüğü uğrunda fedakârlık ve yüksek vazife hislerini beklerim.

Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği kanun bütün hükümet memurlarına kanunun gözönünde bulundurduğu herhangi bir hâdiseyi, olduktan sonra bastırmaktan ziyade, o hâdiseyi, olmadan önlemek vazifesini yüklemiştir. Bu vazifenin yerine eksik getirilmesinden doğacak mesuliyetin ısrarla takip edileceğine şüphe edilmemelidir.

Devletin sarsılmaz nüfuz ve kudreti, sokaklarda saldırgan sarhoşların, dağlarda hırsızların, herhangi maksatla Cumhuriyetin silâhlı vasıtalarına karşı koymağa yeltenen âsilerin ve milletin masum fikirlerini karıştırıp bozanların mümkün olan sür'atle bastırılmasını emretmektedir. Sivil ve asker devlet memurlarını, her şeyden evvel bu yüksek vazifelerini duraksamadan ve şiddetle yerine getirmeğe davet ederim..."

Beyannameden görülmektedir ki Recep Bey de, aslında. Meclis kürsüsünden Gazi'nin fikirlerini söylemiştir. Zaten, 6 martta, yeni yetkilerini kullanarak Hükümet beş gazeteyi "süresiz" kapatıvermişti. Bunlar Tevhidi Efkâr, Son Telgraf, İstiklâl, Sebilürreşat ve Aydınlık'tı.

Ya Şeyh Efendi ne yapıyor?

Ankara'da bütün bunlar olup biterken, şümulü çok daha geniş tedbirler, bunu besleyecek yetkiler Meclisten alınırken, bir politika felsefesi değişikliği cereyan ederken isyan bölgesinde neler oluyor, Şeyh Sait ne yapıyordu?

Gazi Paşa millete beyannamesini yayınlarken Şeyh Sait'in kuvvetleri Diyarbakır kapılarındaydı.

İsyanın patladığı 13 şubat ile Şeyh Sait'in Diyarbakır'ı kuşattığı 7 mart arasında askeri harekât daha ziyade âsiler lehinde gelişti. 20 şubattık Palu'nun Şeyh Sait'e bağlı Şeyh Şerif komutasındaki birliklerin eline geçmesi bunların maneviyatını yükseltti Şeyh Şerifin emrinde fazla sayıda adam yoktu. Fakat Şeyh Sait'in de, Şeyh Şerif'in de Palulu olmaları bunların yakınlarının ilçede ve civar köylerde bulunması âsilerin işini kolaylaştırıyordu. Palu'nun o tarihteki nüfusu 20 binin üstünde olarak söylenir.

Şeyh Şerif koca ilçeyi bir tek kurşun patlatmadan aldı. Bunun sebebi, Şeyh Sait tarafından "Elâziz'in fethi"ne memur edilen Şerifin, Palu'yu kuşattığında yaptığı bir açıkgözlülüktür. İlçeleri kuşatıldığında ilçenin idarecileriyle bazı eşraf Şeyh Şerife bir "heyet-i nasiha" gönderdiler. İlçenin muteber simaları heyetin içindeydi. Şeyh, bunları derhal tevkif etti ve koz diye kullandı. Palu'nun savunması için bütün tedbirler alınmış olduğu halde, Şeyh'in bu kimseleri öldüreceği korkusu mukavemeti engelledi. Subaylar ateş açtırtmadılar.

Palu düşünce Elâzığ'ın yolu açılmıştı. Hele 21 şubatta 14. Süvari Alayımız Hani'de, 11. Süvari Alayımız Cüzi'de pusuya düşürülüp esir alındıktan sonra Şeyh Sait'in ilerlemesi büsbütün arttı. (Bk. Askerî Kroki).

Âsiler şöyle bir teşkilât kurmuşlardı:

1 — Emir-ül mücahidin, yani âsilerin başkomutanı Şeyh Sait'tir. Şeyh Sait kendi kuvvetlerini Telalu'da toplayacak, Diyarbakır'a hücum edecektir. Diyarbakır'ın ele geçirilmek istenmesinin iki büyük sebebi vardır. Birincisi, Diyarbakır'a daima. Müstakil Kürdistan Emirliğinin tabii başkenti gözüyle bakılmıştır. Orasının ele geçirilmesi, bu emirliğin kuruluşunun ilânına vesile verecektir.

İkincisi, Seyit Abdülkadir'in temasta olduğu İngilizler, Şeyh Sait kuvvetlerinin kullanacağı bir kısım silâh ve cephaneyi Diyarbakır'a göndereceklerdir. Nitekim, Diyarbakır savaşından sonra bazı İngiliz silâh fabrikalarının broşürleri ve mektupları, teklifleri Diyarbakır'daki kürt ajanlarının merkezlerinde

1925 Kürt İsyanı ve Şeyh Sait

ele geçti.. Bunların zarfları üzerinde veya baş tarafla--ında "Kürdistan Emirliği' Harbiye Vezâreti". hitabı vardı. Plân, Diyarbakır'ı alıp bu malzemeyi sağladıktan sonra Cizre'ye yürümek ve İngilizlerle fiilî teması kurmaktı.

2 — Âsilerden İzzet'in komutasındaki kuvvetler önce Lice'yi alacaklar, sonra Şeyh Sait emrindeki birliklere katılacaklardır.

3 - Şeyh Sait'in muavini, Genç'te bulunan Fakih Hasan'dır.

4 — Varto bölgesindeki harekâtı Şeyh Abdullah, Kiği - Çapakçur bölgesindeki harekâtı Şeyh Hasan, Palu bölgesindeki harekâtı Şeyh Şerif idare edeceklerdir.

5 — Propaganda ve adam toplama işlerini Çan'lı Şeyh İbrahim yapacaktır.

Görülüyor ki tertip, öyle bir günün işi değildir ve isyan, kaza ile patlatılmış da bulunsa uzun hazırlıkların sonucudur. Nitekim, Şeyh İbrahim tarafından yönetilen propaganda faaliyeti, çerçevesinde halka dağıtılan beyannameler de dikkati çekicidir. Basılı olan bu beyannameleri Şeyh Sah hangi makineyle basabilmiştir ki? Elbette ki bunlar dışarda hazırlanmış ve tüfekler patlayınca âsilere ulaştırılmıştır. Bundan başka, sonra, hükümet kuvvetleri duruma hâkim olup da Şeyh Sait'in adamlarım esir almaya başladıklarında bunların üzerinde üniformaya benzeyen kılıklar görülmüş,. ceplerinde yabancı paralar bulunmuştur. Ellerindeki silâhların da ecnebi silâhı olduğu anlaşılmıştır. O günler bizim, Musul dolayısıyla İngilizlerle takıştığımız gözönünde tutulursa, kürt isyanının arkasında kimlerin bulunduğu daha kolay kestirilebilir.

Sallâflahü - aleyhim! Ya Allah! Teslim.. Teslim.."

Şeyh Şerifin cılız kuvvetleri Palu'yu aldıktan sonra atıl hedeflerine, Elâzığ üzerine yürüdüler. Bunlar bir kaç yüz kişiydiler. Fakat ellerindeki yeşil bayraklar, ağızlarındaki "Sallâllahü - aleyhimi Ya Allah, Teslimi. Teslim.." haykırışları halkı onlardan yana itiyor; onlara teslim ediyordu. Bilhassa köyler kendilerini kabul ediyorlar, köylülerden onlara katılanlar oluyor, maneviyat bozmak suretiyle bu bir avuç insan ilçeler, hatta iller alıyorlardı. Elâzığ da böyle bir hava içinde düştü.

Elâzığ'a taarruz 24 şubat sabahı, şafakla başladı. Şehrin komutanı gerekli tedbirleri almış, Elâzığ yolu üzerindeki tepelere top, makineli tüfek ve katırlı süvari birlikleri yerleştirmişti. Fakat bunlar, birkaç yüz kişi önünde tutunamadılar. Karşıdakilerin din uğruna harbettikleri propagandası ellerini bağlıyordu. Çerçi topçu ateşi bir ara âsileri dağıttı ama bunlar çabuk toplandılar ve şehrin kapısına dayandılar. Bu sırada içerdeki bazı kürtler cephaneliği yağmaya başlamışlardı. Komutan onlara mâni oldu. Ancak süvari erlerinin kaçışması, hayvanların başıboş kalması tam bir panik yarattı. Komutan -Osman Bey adında bir subaydı- savunmayı şehrin merkezinde yeniden tertiplemek istedi. Bu maksatla daha önceden bir kısım halka silâh dağıttırmıştı. Silâh almış bulunanlar ortalıkta görünmediler. Bunun üzerine Osman Bey, elinde kalan kuvvetlerinin teslim alınmasını önlemek maksadıyla şehri tabiiye etti, savunmasını bir köprüye nakletti.

Şeyh Şerifin adamları meşhur naralarıyla Elâzığ'a daldılar. Evvelâ jandarma dairesini yağma ettiler. Havaya, pencerelere kurşun sıkıyorlar, bir dehşet havası yaratıyorlardı. Âdeta herkes, bu edepsizler karşısında, sinmişti. Âsiler hapishanedeki mahkûmları serbest bırakınca bunlar da onlara katıldılar, ve bu sefer evlerin, dükkânların yağmasına geçildi. Camlar, kepenkler kırılıyor, tecavüz vakaları patlak veriyordu,

Güya bunlar din için, Kuranı kurtarmak için savaşanlardı. Güya bunlar ahaliye dokunmayacaklardı.. Ahali, çapulculara mukavemet etmemekle yaptığı hatayı anlamıştı ama iş işten geçmişti. Bir heyet Şeyh Şerife ricacı olarak gitti. Şeyh Şerif münadiler vasıtasıyla kendi adamlarına ve hapishaneden çıkmış olanlara, yağmacılık yapanların idam edileceği tehdidini duyurdu. Fakat bu tehdit de para etmedi. Elâzığ kâbuslu bir gece geçirdi.

Ertesi sabah âsiler "Malatya'ya gidiyoruz! Müslüman olan arkamızdan gelsin" sesleri arasında Malatya'ya doğru yola çıktılar. Bunun bir sebebi, yağmacılıktan fena halde canı yanan Elazığlıların da sopalarını ellerine alıp bu bir avuç çapulcunun karşısına dikilmeleridir. Çapulcular, pabucun pahalı olduğunu görünce tabanlarını yağlamışlardı.

Fakat yapılmış olan din propagandası, dağıtılmış bulunan beyannameler tesirini tamamile kaybetmiş değildi. Bu beyannamelerde şunlar söyleniyordu: "Halife sizi bekliyor. Hilafetsiz müslümanlık olmaz. Hiç bir halife memleketten çıkarılamaz. Şiarımız dindir. Şeriat isteyiniz."

Hükümetin dinsiz olduğu, okullarda dinsizlik öğretildiği bildiriliyor, bilhassa kadınların "çıplaklık"ı dile getiriliyordu. Çeşitli hikâyeler anlatılıyor. dinin elden gittiği, kadınların başı açık fahişeler haline sokulduğu söyleniyordu.

Tabiî bölgenin sefaleti ve perişanlığı bu tarz propagandalara kulak verenlerin sayısını arttırıyordu.

İsmet Paşa Hükümetinin kurulup istediği yetkileri alması ve Gazi'nîn millete beyannamesini yayınlamasından sonradır ki o zamana kadar pasif kalan muntazam birlikler tesirli hale geldiler. Şeyh Sait kuvvetlerinin Diyarbakır'ı zaptedememesi isyanın dönüm noktasını teşkil etti.

Gelecek yazı:

Şeyh Sait kuvvetleri Diyarbakır'da çözülüyor

Gören GÖZ

GÜL - PERİ yazıyor

Görülmemiş şıklık

İstanbul'un sayılı eğlence yerlerinden bin olan Maksim'de, şıklık rekorunu her zaman Zeki Müren kırar. Bu yıl da Müren, pırıl pırıl kravatları, renk renk ceketleriyle gene ilgi topluyor. Ajda Pekkan, Neriman Köksal, Peri - Han da şıklıkta Müren'den aşağı kalmıyor, gazinonun alaturka havasına Paris'ten çizgiler çiziyorlar.

Ama, asıl Paris çizgileri, Çocuk Dostları Derneğinin düzenlediği gecede görüldü. O gece Maksim'de, görülmemiş bir şıklık ve parıltı vardı. Sosyeteyi alaturkadan hoşlanmaz sananlar yanılıyorlar. Çocuk Dostları'nın Maksim'de düzenlediği geceler büyük ilgi görüyor. Dernek üyeleri, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da bilet yetiştirmekte güçlük çektiler, İstanbul'un bu ünlü gazinosunda yüzlerce kişi topladılar. Leylâ Çelikbaşlar, Hayriye Neyziler, Mefkure Şerbetçiler, Jale Alaybekler, Ferbunde Birkanlar, Leylâ Uplar ve Gülsen Korkutlar ile İstanbul'un bütün grupları yanyanaydılar. Bu kadar güzel ve şık bir kalabalık karşısında söylemek, tabii, Zeki Müren'in de pek hoşuna gitti; masalara lâf atarak, selâm ve öpücükler yollıyarak sosyeteye değişik bir gece yaşattı.

Bazı gruplar hâlâ Zeki Müren'i konuşuyorlar, bazıları ise Ajda Pekkan ile Neriman Köksal'ın dedikodusunu yapıyorlar Çocuk Dostları'nın yüzünü güldüren gelirde bu Maksim yıldızlarının **büyük payı var. Çiçek** sepetlerini başkaları dolaştırsaydı, **erkekler bu** kadar cömert davranırlar mıydı, bilinmez?

Perhiz bozuldu mu?

Kanberra'dan gelen haberler, Dışişleri koridorlarında değişik yorumlara uğruyor. Kanberra uzak bir merkez olduğu için haberlerin doğruluk derecesini araştırmak kolay değil. Ama, Bağdat'tan Kanberra'ya aktarılan Baha Vefa Karatay ile Müsteşarının hürriyetin tadını iyi çıkardıkları söyleniyor. Birinin eşi Viyana'daymış, ötekininki Ankara'da, Tabii, söylentilerin bir yakıştırmaca olması da mümkün. Çünkü, Baha Vefa Karatay, vaktiyle Dışişlerinde yaptığı araştırmalardan sonra diplomatlığa yönelen bir kimsedir. O zamanlar Dışişleri ailesindeki bazı aksaklıkları ,trahsfer hikâyelerini filan çok yadırgar, insafsızca eleştirirdi. Aynı duruma düşmesi, perhiz ve turşu deyimini akla getirmez mi?

Dağsever Nizam

Serra ve Şehsuvar Menemencioğlu, Şükran ve Hayrullah Kefoğlu ile birlikte yaptıkları yolculuktan döndüler. Güzel bir tatil geçirmişler. Şehsuvar Menemencioğlu'nun Londra'da, Haydarâbat Prensesi olan yeğeni Prenses Esra Cah ile karşılaşması da bu yolculuğun güzel bir sürprizi olmuş. Geçen yıl biç bir tatil yapmayan, çok sevdiği İstanbul'dan, denizdeki bile uzak kalan genç Nizam, eşiyle birlikte birkaç gün geçirmek, üzere Londra'ya gelmiş, oradan da İsviçre'ye, dağa gitmişler. Hâydarâbat'ın genç Nizamı, dağ sporlarını çok seviyor. Dağda bir süre kaldıktan sonra, önce Londra'ya, oradan Haydarâbat'a döneceklermiş.

DEFİLE — Faize ve Sevim Moda salonu, mevsimin ilk defilesini, Soroptimistler Derneği yararına, İstanbul'da Hilton'da yaptı. Sevim Baban, zaten, Soroptimistler'in Boğaziçi şubesi üyelerinden. Defilenin büyük ilgiyle izlendiği tahmin edilebilir. Mankenler ve seyirciler o gün, şıklıkta birbirleriyle yarış halindeydiler. Misafirler, Podyumdaki geçitten vakit buldukça birbirlerini seyrediyorlardı. Mankenler arasında, geçen yılın ve bu yılın güzelleri de vardı. Gerçi profesyonel mankenlerimiz kadar ustaca yürüyemiyorlardı ama, istidatları herkesin dikkatini çekiyordu.

Saunada sohbet

Sanatçı çevrelerin yalandan tanıdığı yüksek mühendis Kemal Baykaş'ın son günlerdeki başlıca çabası, zayıflamak. Prof. Hami Koçaş'ın ünlü saunasının bu devamlı müşterisi, modern bir erkeğin siluetini koruması gerektiği konusunda ısrarlı. 1-ki ay içinde 15 kilo verebilmenin sırrına ermek isteyenler, Baykaş'a başvuruyorlar. Sauna şimdi, Başkentin başlıca sohbet, yerlerinden biri. En hararetli politik tanışmalar, 98 derece sıcaklıkta ter dökerken yapılıyor. Sağlık ve Sosyal Yardım

SERMET AKGÜN, BAYAN İŞCAN,BAYAN AKGÜN

Ankara salonlarında görülen hoş trio

Bakanı Vedat Ali Özkan, Senatör Şeref Kayalar. Tekten'cilerden Feyyaz Berker, Necati Akçağlılar da saunanın gediklilerinden.

Güzel bir üçgen

İstanbul Belediye Başkanı Haşini İşçan, bugünlerde kış bekârı oldu. Belediyenin türlü işleri ve seçim yüzeyinde beliren meselelerle uğraşmaktan yalnızlığını hissediyor mu, bilinmez ama, Bn. İşcan Ankara'da güzel bir tatil geçiriyor. Beyaz saçları, güzel yüzü, zarif giyimiyle Başkent partilerinde, tiyatro ve balede ilk bakışta göze çarpan kadınlardan biri, Bn. İşcan. Kendisi Ankara'da, tanınmış operatörlerden Prof. Sermet Aksun ile evli olan kızının yanında kalıyor. Özellikle. Başkentin sanat yaşantısını çok beğeniyor. Başkentin çok sevilen doktorlarından biri olan Sermet Akgün ve eşi de, Başkent partilerinde, güzel anneleriyle birlikte güzel bir üçgen çiziyorlar.

B. Kuruç faaliyette

Tunç Yalman, bir tiyatrocu olarak, hızlı bir yıl geçiriyor. Amerika'da, Broadway'de sahneye koyduğu oyunun yankıları devam ederken, Devlet Tiyatrosu'nun Oda Tiyatrosu'nda da bir çevirisi oynamağa başlıyor. Tennese Williams'ın "Çökme tehlikesi var" adlı oyunu, bir kalkınma havasında hazırlanıyor. Rejisörü, Bozkurt Kuruç. Başrolünde de Işık Yenersu ile Alev Canar var. Bozkurt Kuruç bir yandan, askerliğini yapıyor; bir yandan, haftada iki gün Deli İbrahim rolünü oynuyor; bir yandan da yeni oyunun provalarıyla uğraşıyor. Beri yanda, kendisiyle uğraşanlar da var.

Güller ve dikenler

Ninette de Valois, "Pagodalar Prensi" balesine gelemedi; Londra'da yattığı hastahaneden, sevgili balerinlerine başarı telgrafı yolladı,

Değerli hoca, hasta yatağında rahat olsun, "Pagodalar Prensi"nin galasında kendisinin de kulaktan bol bol çınlatıldı. Üstelik o günlerde, Kıbrıs buhranı son çizgiye ulaşmıştı. Hükümet, sabahlara kadar toplantı yapıyor, kimsenin gözüne uyku girmiyordu. Tabiî, galanın protokol kadrosu da eksikti. Cumhurbaşkanı Sunay, Başbakan ve Bakanlardan birçoğu gelemediler. Her neyse, protokol listesi eksik olsa da, gala parlak geçti. Yabancı elçiler, . Türk Balesi

Sosyete Bilmecesi

Sosyete Bilmecesinin geçen sayıda sorulmuş olan üç sorusundaki kişilerin adları aşağıdadır:

1 —- Ayşe Dümer ve Ayşe Kemahlı

2 — Revan Şehsuvaroğlu

3 — Berin Kefeli

Gül - Peri'nin, sosyete edebiyatını yakından izleyenlere bu hafta sorduğu üç soru karşı sayfadadır.

BALEDEKİ GALA GECESİNDE KUTLAMA SAFHASI

Kıbrıs o ise de sekte vurdu

hakkında yeni fikir edindiler. Benjamin Britten'in değişik müziğiyle biraz şark havasında yapılan danslar ilgi topladı. Bu balede Gülcan Tunççekiç diken, Meriç Güventürk ise güldü. Ama doğrusu, Gülcan Tunççekiç dikenli bir dans yapmadı. Bugünlerde çok mutlu. Gece klüplerinde romantik danslar yapıyor. Bu havada diken gibi batmak kolay değil galiba!

Galanın güzel bir sürprizini, kökü Afrikalı balecimiz Salt Sökmen yaptı. Dansederken damarlarındaki kan daha çok kaynıyor, sanki siyah Afrika'nın uyanışım anlatıyordu. Meriç Güventürk'ün ise, dansederken, yüzünü seyre hiç kimse doyamıyordu. Bu güzel balerinimiz, âdeta, kirpikleriyle danseder gibiydi.

Perde kapandıktan sonra çiçekler, alkışlar, dansedenlerin ve bu danslar n çalıştıranların kucaklaşması ve Osman Şengezer'in neşesiyle kuliste tatlı dakikalar yaşandı. Baleciler, daha sonra. Büyük Ankara Otelinin klübüne gittiler ve sanki bütün gece danseden onlar değillermiş gibi; hiç yorulmadan dansettiler. Güzel balerinler, pistte de sahnedeki kadar başarılılar maşallah.

1 — ***Bir zamanlar kraliçelik tahtına oturan,*** *'beyazperdede yıldızı çok* ***parlayan,*** *son-* ***İstanbul'un ünlü bir avukatıyla*** *evlenip* ***adı - sanı unutulan güzel*** *kadın kimdir?*

2 — ***İstanbullu*** *erkekler* ***arasında politikayla hiç*** *bir* ***ilgisi olmadan politik nutuklarda rekor kıran çekik gözlü bekâr kimdir?***

3 — ***İstanbul sosyetesinin dûvalarını savunan, Türkiye'de hiç*** *bir gönül hikâyesi bulunmayan, Alman basınında çok* ***güzel*** *bir* ***aşk*** *hikâyesine* ***konu olan kadın kimdir?***

Alpay'da randevu

Başkent geceleri yine Alpay'da sona ereceğe benzer. Alpay'ın aylarca sönük kalan ışıkları yandı. Klüp, gedikli kalabalığına kavuştu artık. Alpay da turne konserlerinde çok yorulmuş ama, başkentlilerin hasretiyle yorgunluğu filan unuttu.

Orkestrada fazla bir değişiklik yok, fakat klübün rengi de, personeli de epeyce değişmiş. Kapıda, yıllarca Süreyya'nın kapısında selâmladığınız tamdık bir yüz ve içerde Bektaş ile karşılaşıyorsunuz. Pistin üzerinde renkli ışıklar yanıp sönüyor, dansedenler gökkuşağından atladıklarını sanıyorlar.

İlk gecenin en hızlı danslarını Tuğrul ve Şen Devres, Melike ve Semih Alsan dörtgeni yaptı. Bu dörtgenin çizgileri, hayli değişmiş. Tuğrul Devres favorili, Şen Devres sarışın olmuş. İlter Türkmen, Kıbrıs meselesini çözmeğe çalıştığı için gece klüplerine vakit ayıramıyor. Mina Türkmen, Aydın Yalçın ve Coşkun Kırca grupuyla beraberdi. AP sözcüsünü görenler, kendisinin, dansta politikadaki kadar acemi olmadığını konuşuyorlardı.

İstanbul'dan Pemra Zorlu da, Ankara'da askerliğini yapan kocasıyla kavuşma dansım yapıyordu. Vatan hizmeti, bu genç karı-kocayı birbirinden ayırdı ama, kavuşmak için hiç bîr fırsatı kaçılmıyorlar.

Balayında bir dekan

Yalçın Granit'm eşi **Yıldız** Rona'nın, İstanbul Hukuk Fakültesi Dekanı Reha Poroy ile evleneceği haberi bu sayfalarda duyurulmuştu. Haber, doğru çıktı. Yeni evliler çok mutlu görünüyorlar, ilk evliliklerinin acı denemesinden güzel ders almış bir halleri var. Reha Poroy'un evliliği bazı dulları hayal kırıklığına uğrattı ama, onlar boşuna havai kurmuşlar galiba!

A S T

"ZENGİNİN MACERALARINDAN BİR SAHNE
Bunlar da sandıktan çıkanlar..

ZENGİNİN MACERALARI

"Zenginin Maceraları", Yazanlar: Birkan Özdemir ve Tunca Yönder. Sahneye koyan: Birkan Özdemir. Tiyatro: Ankara Sanat Tiyatrosu ,

Tiyatromuzun en kısır alanı olan çocuk oyunları, giderek, çözüm bekleyen . ciddi bir sorun olup çıktı.. Temcit pilâvı haline gelen "Pamuk Prenses ve Yedi Cüce"nin artık, küçük seyircileri ilgilendirdiği iddia edilemez. Öyküsünü defalarca okudukları, resimli romanlarını ezberledikleri, renkli filmlerini gördükleri bu masalı bir defa da sahnede seyretmek, küçük tiyatroseverlerin çaresizlikten katlandıkları bir iş oluyor. Öteki birkaç çocuk oyunu da, bu örnekten pek farklı şeyler değil. Yabancı masallar dünyasından aktarılmış ve gene küçüklerin dinleye okuyâ ezberledikleri oyunlar... "Zenginin Maceraları" bu kısır alana katkıda bulunan, beklenen çözüme ışık tutan bir deneme olmuştur.

• Geçen yıl "Keloğlan" ile çocuk oyunlarına yedilik getiren AST'cılar, Tiyatromuzun bu kısır alanındaki arayışlarını sürdürerek, bu yıl da, çocuk oyunları repertuarına bir yenisini kazandırdılar. Birkan Özdemir ile Tunca Yönder'in birlikte yazdıkları "Zenginin Maceraları", oyun konusunu -masal dünyasından çıkarıp- günümüze getirmek yönünden olumlu bîr başlangıç.

Küçüklere yılbaşı armağanı

Bu iyiniyetli başlangıç, çocuklara, onları gülüp eğlendirirken, günümüzün sorunlarından bazılarım da eleştirerek anlatmak amacım güdüyor. "Zenginin Maceraları", günümüzde herşeyi satmalabilecek güç olarak bilinen "para"nın mutluluğu satmalmaya yetmediğini anlatmağa çalışıyor. Üstelik, kuru bir öğüt havasından çok farklı bir atmosrer içinde...

Sahneyi bırakıp salon seyredildiğinde, çocuk oyunlarının ne kadar yararlı, ne büyük bir, ihtiyacın cevabı olduğu daha iyi anlaşılıyor. Ayni yaş dünyasının küçük insanları, en ciddi tiyatro seyircisinden daha dikkatliler ve bütün içtenlikle oyunu da yaşıyorlar. Çocuk oyunları yazan kişilerin, çocuklardaki bu "seyrettiğine inanma" içtenliğini mutlaka hesaba katmaları gerek. Oyunun doğru olan özünün, yalan olan, aldatma olan unsurlarla örtülmemesine büyük titizlik göstermek şart. "Zenginin Maceraları", bu şartı yerine getirmekte gereken titizliği tam olarak' gösterememiş. Doğru olan ana tema, yani paranın mutluluk satın alamıyacağı, çalışmayan ve topluma yararlı olmayan insanın mutlu olamıyacağı tezi, resimli roman-masal karışımı tiplerle örtülmemeliydi.

Hele, yüzyılımızın en gerçek-dışı tipi olan sihirbazın, oyunun sonunda çocuklara, şimdiye kadar seyrettikleri hayali oyunları eleştirmeğe ve şimdi gördükleri oyunu düşünmeğe çağırması çelişik bir durum yaratıyor. Oyunun sonunda küçüklere okunan bu manzum mesaj, mutluluğu çalışmakta bulan, kusurlu yaşantısını düzelten zengin tarafından okunsaydı, genç yazarların küçüklere kazandırmak istedikleri, çalışmak ve topluma yararlı olmak amacını daha etkili bir şekle sokardı.

A R E N A

SASAFRA DALLARINDA RÜZGÂR ESİYOR
Kovboy filmleriyle geçilen matrak

Düzeltilmesi mümkün bu ufak - tefek ayrıntıların yanında, "Zenginin Maceraları", çocuk oyununda doğruya ve olumluya atılmış sağlam bir adım. Tiyatronun, özellikle çocuk tiyatrosunun ağır bastığı, "eğitici" yanı olan bir çıkış. Bu yönden, temel ilkesi "iyi vatandaş" yetiştirmek olan eğitimimize canlı bir yardımcı olacak nitelikte.

SELMA TÜKEL

OYUNLAR

Yazar
tarafsız
olsaydı..

KIZIL DERİLİNİN KADERİ

"Sasafra dallarındaki rüzgâr". Yazan: Rene de Obadia. Çeviren: Tülin, Aygen Totüner. Sahneye koyan: Mahir Canova. Tiyatro: Arena Tiyatrosu

Obaldia, bir Fransız yazarı. Bu oyununda, Amerika'nın tarihini ete almış. Seyircisini, yerleşme bölgelerinin, çiftliklerin belirmeye başladığı, haydutlarla kovboyların birbirine karıştığı, Kızılderililerin ölüm çığlıklarıyla ortalığa korku saldığı zamanlara götürüyor. Aslında bu ortam, Amerikalı olmayanlara yabancıdır. Yeni bir ülkenin kuruluş kavgalarının, cinayetlerinin anılarını taşır. Dünyanın hiç bir yerinde rastlanmıyacak olayların geçtiği, o korkunç ölüm - kalım kavgasının izlerini hâlâ silemeyen bir toplumun doğum sancılarını yansıtır. Ne var ki geniş seyirci kütlelerine ulaşan kovboy filmleri, bu ortamı tek yanlı olarak, kafalara yerleştirmiştir.

Obaldia'nın, bu ön hazırlığa dayanan oyunu da hiç yabancılık çekilmeden izleniyor. Yazar, her oyunund'a- olduğu gibi, olayları alaya alıyor; Beyazların değer yargılarına saldırıyor. Ama bu, gerçeklere parmak basan, yan tutmayan bir saldırı değil; daha çok, beyazların sırtını sıvazlayan, onları yücelten bir takılma. Öyle ki, Kızılderelileri, yurtlarını sömürmeye gelen, kendilerine hayat hakkı tanımayan yabancılara karşı çıktıkları için suçlamaya kadar gidiyor.

Temelde ortaya çıkan bu taraflılık, bir yana bırakılırsa,, Obaldia'nın oyunu, başarılı bir güldürü. Toplumun ele aldığı kesimini didikliyor. Zekice hazırlanan espriler, ustaca kurulmuş konuşma düzeni ve bunlara paralel olarak gelişen olaylar, seyirciyi oyuna bağlıyor, güldürüyor, eğlendiriyor.

Reji ve oynanış

Yapısı gereği, oyunun, hızlı, duraklamadan oynanması, biç bir durumun altının çizilmemesi gerekiyor. Mahir Canova, bu tempoyu sağlamış. Böylece elde edilen gerçek-dışı, rüyamsı, yumuşak hava içinde olayların ve kişilerin gülünç yanları daha da belirleniyor. Oyuncuların duygusal ve dramatik oyundan kaçınmaları, parodik sahnelerin etkisini artırıyor. Oyun, zaten, bütünüyle parodi üzerine kurulmuş. Cânova'nın mizanseni, seyircini eskiden bildiği sahnelerin komikleştirilmîş benzerlerini yakalayıp gülmesini kolaylaştırıyor.

istanbul'da hemen hemen her tiyatroda görülen dengesizlik, Arena Tiyatrosunda da eksik değil. Topluluk, usta veya, hiç değilse, belli bir ortalamanın altına düşmeyen oyuncularla, sahneye çok yabancı oyuncuların karışımından kurulmuş. Bu yüzden ortaya, kopuk, düzensiz bir gösteri çıkıyor. Oysa yeniden şahneye dönen Münir Özkul, ölçülü sağduyulu oyunuyla, o kaba - saba Amerikan çiftçisinin vurdumduymazlık altında sakladığı kişiliği, parodi niteliğini yitirmeden, başarıyla yansıtıyor.

S. GÜNAY AKARSU

30 yıl öncesi bugünden iyiymiş!

ERTUĞRUL MUHSİN USTA
30 yıl sonra hâlâ ayakta

Türk Sinematek Derneği'nin bu yılki programına aldığı toplu gösterilerden Türk sinemasına ayrılan bölümün birincisinde üç rejisör ve dört yerli film yer alıyor» Rejisörler. Muhsin Ertuğrul, Faruk Kenç ve Baha Gelenbevi; filmler ise "Aysel, Bataklı Damın Kızı", "Şehvet Kurbanı", "Kıvırcık Paşa" ve "Deniz Kızı".

' Genellikle Türk sinemasının tiyatro ve tiyatrocular dönemi örneklerinden sayılan bu filmlerin ilki, "Aysel, Bataklı Damın Kızı", bugün otuzüç yaşındadır. Bu filmi görmemiş olanlar için sinemamızda, -beylik deyimle- o günden bu yana köprülerin altından çok su akmıştır. Fakat evdeki hesap kesinlikle çarşıya uymamış, Ertuğrul'un filmi "Aysel, Bataklı Damın Kızı"nı görenler büyük bir şaşkınlığa uğramışlardır.

Muhsin Ertuğrul'un filmi, 1934 35 yılları arasında çevrilmiştir. Konu, İsveçli kadın yazar Selma Lagerlöf'ün bir hikâyesinden alınmış ve Ertuğrul için senaryo, Hasan Cemil Çambel tarafından yazılmıştır. Filmin fotoğraf direktörü, Cezmi Ar'dır. Başhca rolleri Cahide Sonku, Talât Artemel, Sait Köknar, Müfit Kiper, İ. Galip Arcan, Hazım Körmükçü, Behzat Butak ve Feriha Tevfik arasında paylaşılmıştır. O günden bu yana film, oyuncularından dördünü -Artemel, Köknar, Butak ve Körmükçü- kaybetmiş; Kiper, Arcan ve Feriha Tevfik ise sinema ile ilişkilerini kesmişlerdir.

Ertuğrul, yarda dönüşünde, Türk sinemasında bir kan tazelemesine yönelmiş ve o çağın Rus filmlerinden etkilenerek, Lagerlöf'ün bu hikâyesini perdeye aktarmak İstemiştir. O yıllarda, Türk sinemasında yapım sayısı 2'yi, en fâzla da 4'ü ancak bulmaktadır. Ertuğrul'un "Aysel, Bataklı Damın Kızı"'nı yaptığı yıla kadar "köy filmi" diye bir tür ne denenmiş, ne de uygulanmıştır.

Bu filmi iki açıdan değerlendirmekte fayda vardır. Birincisi, otuz şu kadar yaşında olmasına rağmen film, günümüz Türk sineması ürünleri ile hâlâ boy ölçüşebilir niteliklere sahiptir. Bugüne kadar en başarılı ve "çığır açıcı" diye bilinen Lütfü ö. Akad'ın ünlü köy filmi "Beyaz Mendil"den kat kat üstünlükler taşımaktadır.

Şaşırtıcı bir karşılaştırma

Akad'ın "Beyaz Mendil"i çevrildiği yıllar için Türk gerçeklerine bir çeşit dönüş sayılıyor ve bir aşama diye bakılıyordu. Oysa, Ertuğrul'un "Aysel, Bataklı Damın Kızı", konusu ne kadar dışarlıklı olursa olsun- Türk köyünün gerçeklerine, Akad'dan çok daha başarıyla eğilmiş, hemen hemen hiç tâviz vermeye yanaşmadan, Türk köyünü perdeye aktarmıştır. Akad'ın "Beyaz Mendil'i, senaryocusu Yaşar Kemal'in kendi yazdığı romanı "İnce Memed"in etkisini alabildiğine sürdürmekte ve bir yerden sonra da hikâye, bir destan havasına bürünmektedir. Akad, yazarının bu çabasını ve tutkusunu görmezden gelmiş, giderek, "Beyaz Mendili bir çeşit kaç - kovala serüveni haline getirmiştir. Üstelik, iki sevgilinin -Fikret Hakan ile Elizabeth Ruth'un- kötü adam'ın elinden kurtulana kadar geçen süre bir ayrı hikâye, ondan sonraki bölüm ise bir ikinci hikâyedir. Her iki hikâye de

kopuk, bağlantısız ve birbirinden ayrı özellikler arzetmektedir. Böylece "Beyaz Mendil", sinema için gerekli ve zorunlu olan süreçten de yoksundur. Buna karşılık, Ertuğrul, "Aysel, Bataklı Damın Kızı"nda bütün bu sayılıp dökülen noksanlıklardan uzaktır. Bugün için bile denenmeyen gerçekçi görüntülere başvurmaktan dm çekinmemiştir.

Ertuğrul için filminde bir tek handikap vardır ki o da, anlatımının, günümüz sinema anlatımına bakarak, hayli gerilerde kaldığıdır. Fakat şurası da bir başka gerçektin Ertuğrul'un o yıllardaki sineması, bugünkü Türk sinemasında bütünüyle aşılmış değildir. Teknik bakımdan yalnızca bir Osman F. Seden, bir Memduh Ün, bir Halit Re-fiğ ve bir Ertem Göreç bu seviyeyi tutturmuşlar; geriye kalanlardan Hulki Saner, Nejat Saydam, Mehmet Dinler, Türker İnanoğlu ve bir Ülkü Erakalın, eski usta Ertuğrul'un çok gerilerinde kalmışlardır.

Öbürlerine gelince

Toplu gösterinin öbür Türk filmleri, Kenç'in "Kıvırcık Paşa"sı ile Gelenbevi'nin "Deniz Kızı" ve yine Ertuğrul'un "Şehvet Kurbanı", büyük özellikler göstermemektedirler. Sermet Muhtar Alus'un tornam ilerici ve eleştirel nitelikler taşımadığından, Kenç, yalnızca bir dönemi ve kişilerini yansıtıcı kalmış; Gelenbevi, "Deniz Kızı"nda Dorothy Lamour'lu ve "sarong"lu filmlere utandırıcı bir özenti göstermiştir. Ertuğrul ise, "Şehvet Kurbam"nda, kötü Alman melodramlarının yıkıcı etkisini sürdürmüştür.

Gelenbevi'nin filmi 1944 yılında çevrilmiş ve, daha stüdyoda iken, çıkan bîr yangınla kül olmuş, fakat gözüpek Gelenbevi, filmini birkaç gün içinde yeniden çevirmeyi becermiştir. Bugün "dört günde film çeviriyor" diye kınananların "hoca"lığını böylece, ilkin Gelenbevi yapmış ve gelecekteki bezirgan sinemacılarımıza yol göstericilik etmiştir.

"Türk Sineması Birinci Toplu Gösterisi", tarihsel gerçekleri ortaya koyması bakımından önem taşımakta ve eski yanlış değer yargılarını, uzun bir gecikmeden sonra, doğrulamaktadır.

MUZAFFER A. ESİN •

AVRUPA'NIN YENİ JÖNÜ — İsrail - Arap savaşının ünlü generali Moşe Dayan'ın oğlu Assaf, kızkardeşi Yael gibi, filmciliği seçti. Yael, Henri Diamant - Berger'in yönetimi altında, "Haziranda 6 gün"ü çevirirken, Assaf da "Sinai'de 5 gün"ün başrolünü oynuyor. Bu filmde kahraman bir İsrail subayım canlandıran Assaf'ın yanında, çok güzel ve yeni bir aktris -Kaila Kristine- de rol almış bulunuyor. Ancak, Katia ile Assaf arasındaki arkadaşlığın, "iş arkadaşlığı" sınırını aştığı, filmin Roma'da çevrilişi sırasında gözden kaçmamıştır. Katla ile Assaf'ın ise buna metelik verdikleri yoktur. Onlar, resimde de görüldüğü gibi, fırsat buldukça, deniz kıyısında ve tatlı köşelerde arkadaşlıklarım renklendirmeğe çalışmaktadırlar.

GALERİLER

Galeri'de dört ressam

Yeni dönemde biraz kenara itilen Şehir Galerisi'nde, son sergilere rağmen, büyük bir kıpırdanma olduğu söylenemez. Galeri, artık iyiden iyiye, ikinci sınıf sanatçıların yeri olduğunu kabullenmiş bulunuyor.

Ressam Çallı'nın torunu olan genç ressam Yaşar Ekinci, Galerideki ilk sergisinde, 32 yağlıboya çalışmasını, oldukça sıkışık bir düzenleme içinde verdi. Dededen gelme bir sanatçı yanından ötürü peyzaj ve portrelerinin öne geçtiği bu çalışmalar henüz, istenilen ve -kendisinin de istediği- bir düzeye ulaşmış değil. Bir kuruluşu bulunduğundan, boya ve çizgi anlayışının ileriliğinden söz edilebilirse de, resimleri genellikle "tüm"den yoksun. Başarın olmaya yakın birkaç portresinle bir-iki peyzajı umut verici.

Rezan Şenocak, Galeri'nin B salonunda, 16 yağlıboya çalışmasını sergiledi. Her ne kadar birincisinde düştüğü acemilikler silinmişse de, bu ikinci sergisinde de Şenocak, yeni bazı acemiliklerinin içinde görülüyor. Çizginin ikinci plâna itildiği feriklerinde boya ve onun uyumluluğu ön-plânı tutarken, resimdeki denge yitirilmiş. Yer yer görülen fantastik anlatı ise, ressamın tamamen aleyhine oluyor.

Akademi eğitimini geçirdikten sonra bir süre resimden uzak kalan Tayfur Sanlıman, tümüyle soyut bir anlayış içinde. 19 yağlıboya çalışmasında, bu soyut görünüm biraz anlatımcı ve biraz da lekeci. Çokluk kuruluşu yerinde olan bu gerikler, renk uyumu yönünden "tüm"e ulaşamıyor. Doku açısından da henüz bir birlik- gösteremiyen resimlerin belki en ilginç yanı, adlarının alfabe sırasına göre değerlendirilmiş olması..

Çalışmalarını, iki küçük salonda kardeşiyle birlikte sergileyen Sevim Tunçyıldız, 29 parça eseriyle bir retrospektif görünüşünde. Çıplaklar, bazı röprodüksiyonlardan esinlenmeler, palyaço ve portreler, peyzajlar ve geometrik soyut işlerle bu yılki defterini dürüyor!

GÜLTEKİN ELİBAL

SPOR

SPOR TOPLUM İÇİN Mİ, MUTLU AZINLIK İÇİN Mİ?

AP MİLLETVEKİLİ BARLAS KÜNTAY
Spor toplum, iktidar mutlu azınlık için

Sporla ilgi dereceleri bir olaydan veya bir hakemin, tuttukları takımın penaltısını vermemesinden sonra anlaşılan ve birden spor kahramanı kesilen parlâmento üyelerinin arasından bir Barlas Küntay'in çıkıp da, "Bu Ülkede spor tesisleri toplum için değil, mutlu azınlık için yapılıyor" demesi, çok kimse tarafından hayretle karşılandı. Hele, "mutlu azınlık'" sözünü edenin bir AP milletvekili oluşu, hayreti daha da artırdı.

AP Bursa milletvekili Küntay, şüphesiz ki, bugüne kadar hiçbir parlâmento üyesinin üzerinde durmadığı gerçeklere eğilmiş, Türk sporunun bugünkü şartlar içinde gelişemiyeceğini belirtmekten çekinmemiştir. Ancak hayretler, bu gerçeklerin belirtilmesinden değil, AP içinde bu düşüncede bir milletvekilinin bulunuşundan ileri gelmektedir. Oysa, adını pek duyurmamış olmasına rağmen Barlas Küntay, Parlâmento içinde, sporcu sayılabilecek birkaç kişiden biridir. Sporun içinden gelmiş, yıllarca futbol oynamış, yüzmüş, yöneticilik yapmıştır. Futbol hayatı bundan 5-6 yıl öncesine kadar devam etmiştir. Sporun meselelerini, sporcuların dertlerini, gençliğin sorunlarını, kendi spor yaşantın içinde, somut! olarak görmüş, anlamıştır.

Dağın ardındaki umut

Barlas Küntay'ın Meclis Basın Bürosu'nda düzenlediği basın toplantısında söyledikleri, AKİS okuyucularının yabancısı değildir. Bu sayfalarda, birçok defa bu konulara değinilmiş, Türk sporunun bu yönetimle ilerliyemiyeceği belirtilmiştir. Küntay, ayni fikir ve görüşleri değişik kelime ve sözlerle ifade etmiştir.

Türkiye'de spor tesislerinin gençlik için değil, bir mutlu azınlık için yapıldığı, bu yüzden gençliğin spor yapma imkânı bulamadığı bir gerçektir. Gençleri yetiştirecek öğreticiler, yöneticiler, genellikle, bu işi yapabilecek çapta ve nitelikte kimseler değillerdir. Çünkü bu alanda eğitilmemişlerdir. Türkiye'de federasyonların görevi, bugüne kadar görüldüğü gibi, yarışmalar düzenlemek, sporun ana meselelerini bir kenara atmaktır. Bu yüzden, yeni sporcu yetişmesi zordur. İngiltere'de bir atletizm takımı, milyonlarca kişi arasından seçilmektedir. 'Türkiye'de ise atletizmle uğraşanların sayısı bini bulmamaktadır. Gençliğin diskoteklerden, langırt salonlarından kurtarılması istenmektedir. Boş zamanları değerlendirecek imkânlar hazırlanmadan gençliği bu yerlerden koparmak mümkün müdür?

UYUTULAN KONU

Amatör Millî Takımın karşılaşmaları sona erdiği için, **100** bin lira **veya** buna yakın ücreti birkaç yıl öncesi alan futbolcular şimdi profesyonel kabul edildiler. Bundan böyle gazetelerde, bir süre için, amatör - profesyönel sorunu görülmeyecek **ve -tabii-** Futbol Federasyonu Başkam **Orhan** Şeref Apak, profesyonel futbolcuları amatör diye kabul ettirmek için akla karayı seçmiyecektir.

Ancak, bugün için örtbas edilmiş olan amatörlük - profesyonellik sorununun, önümüzdeki transfer aylarında ortaya yeni yeni pürüzler çıkaracağı bir gerçektir. Çünkü profesyonellikleri bugün kabul edilen futbolcuların sözleşmeleri, vaktiyle de belirtildiği gibi, çok önce yürürlüğe konulmuştur. Bu yüzden işler öylesine çapraşık bir durum almıştır ki, Türkiye'de "gizli profesyonellik"in öncüsü Orhan Şeref Apak da ilerde işin içinden çıkamıyacaktır. Şüphesiz, bugün ortada bir sorun yoktur. Klüpler de, futbolcular da seslerini çıkarmamaktadırlar. Ama önümüzdeki transfer aylarında, bu klüpler veya futbolcular -içinden, haklarını arayanlar elbette ki çıkacaktır. Kendini yönetmeliklerin üstünde bir kişi kabul eden Orhan Şeref Apakın da, bu haklar karşısında, şüphesiz, kendine özgü bir çözüm yolu bulunacaktır. Ancak, Apak'a da gerçeklerin öğretileceği gün elbette ki gelecektir.

Barlas Küntay, bu sayfalarda savunulan sorunları teker teker ele alırken, kararlı olduğunu, Türk gençliğine haklarını kazandırmak için sonuna kadar mücadele edeceğini bildirdi. Bu konuda hazırladığı Spor Bakanlığı Kanun teklifini de Meclis Başkanlığına verdi. Küntay'ın öncülüğünü yaptığı görüşler Parlâmentoda benimsendiği gün, Türk sporunda yeni bir dönemin açılacağına umutla bakılabilir.

NACİ ERTEZ

SPOR-TOTO

Şaşıran tatili kuşu

Müşterisinin ensesini düzeltmekle meşgul orta boylu, esmer, düz siyah saçlı **berber,** sevinçten **çok,** hüzün dolu bir ifadeyle:

"— Zırnık yok kimseye, zırnık! Beş yaşımda yetim kaldım. Aç kaldım. Kimse uzatmadı elini. Yedi kardeşim vardı, hepsinin de hali vakti yerindeydi. Ama onlardan da beş para yardım görmedim. Bir makasla beş çocuk okuturken hiçbiri beni hatırlamadı" dedi.

Soma, âdeta yalvarırcasına,

"— Yazmayın n'olur" diye ekledi "Zengin olduğum bir kere işitildi mi, eş-dosttan yakamı kurtaramam.."

İstanbul'un Kurtuluş semtinde, PTT karşısındaki ufacık dükkânında eskimiş takımlarla yeni yeni müşteri kazanmağa çalışan Adanalı Berber Cemil Eser, Spor-Toto'nun 15. hafta çekilişinde 6 kolonda üç tane 13 ve üç tane de 10 tutturmuş, 190 bin 432 lira 50 kuruş tutarındaki ikramiyeyi almıştı. Ne var ki, 46 yaşındaki Berberin başına konan talih kuşu, onu güldüreceği yerde daha da dertli etmişti.

"— Daha üç ay kadar önceydi" diye anlatmağa başladı. "Çocukların nafakasından kesip 250 lira yardım ettiğim bir arkadaşım, bu iyiliğimin karşılığında, beni iki ay çalışamaz hale soktu. Ayrıca, yetimliğimden, cahilliğimden istifade ederek 5000 liraya elimden aldıkları babadan kalma evimi, tefeciler iki ay soma 110 bin liraya başkasına sattılar! Hem de gözümün önünde!.."

İnsanlara sevgisi yüzünden, kısa bir süre önce açmış olduğu dükkânına "Sevenler Berberi" adım koyan Cemil Eser, "Şimdi sadece kendimi seviyorum" diyordu.

Üç 13"in hikâyesi

Berber Cemil Eser, kendisini kutlamaya gelen müşteri ve dostlarının merakını tatmin amacıyla ,üç tane 13 tutturduğu spor - toto kuponunu, Atatürk büstünün altına, duvara iliştirmişti.

"— Cuma günü, taksitçiye borcumu ödedim. Dükkân ve ev kirasını verdim. Elimde kalan parayı, olduğu gibi totoya yatırdım. Borç yiğidin kamçısıdır, derler ama, inanmayın. Bizim gibi fukara için borç, çıplak ete kırbaçtır" diyen Cemil Eser, ötedenberi Spor - Toto'ya büyük ilgi duyuyor ve yakınlarına, "Göreceksiniz, birgün mutlaka 13 tutturacağım" diyordu. İşte, dediği olmuştu.

Talih kuşu başına konmadan önce en büyük hayali, Nişantaşı'nda, tül perdeli, konforlu, şık hanımların devam ettiği, bir kuaför salonu açmaktı. Ama şimdi tek arzusu, "şu köhne yeri -bir adam edeyim yeter"-den ibaretti.

Dostlarının anlattığına göre, Berber Cemil Eser'in ikramiyeyi kazandıktan sonra ilk yaptığı şey, Beyoğlunda "felekten bir gece" çalmak olmuş. Sonra, bu geceler birbirini kovalamış.

BAYANLAR; KOCALARINIZI DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ?

Kaşkol, Batıda erkeklerin hem abiye, hem spor kıyafetlerde en çok önem verdikleri, tamamlayıcı bir eşya niteliğini kazanmıştır. Mevsime, kocanızın fizik yapısına ve özelliklerine göre seçeceğiniz bir kaşkol, onu ziyadesiyle memnun edecektir. Piyasada, istediğiniz çeşit, renk ve desende kaşkol bulmak mümkündür.

— İstanbul'da Tünel'de Mayer mağazasında. Fiyatı: 37.5 TL

Eldiven, soğukların başlamasıyla birlikte çok ihtiyaç duyulan, hem koruyucu,' hem tamamlayıcı özelliklere sahip bir eşyadır. Ne var ki, arabada ve sokakta sürekli olarak kullanıldığından çabuk yıpranır, her mevsim yenilenmek ister. Eşinizin zevkine ve mesleğine göre seçeceğiniz deri veya muflonlu bir eldiven, onun gönlünü kazanmak için birebirdir.

— İstanbul'da Tünel'de Mayer mağazasında. Siyah deri eldiven. Fiyatı; 25 TL

— Ankara'da Kızılay'da Kumru mağazası.

Bot, yarı - **bot** ve altı kauçuklu süed ayakkabı yağmura, çamura, kara ve soğuğa karşı en güvenilir çaredir. Pencereden bakıp da, "Ooo, dışarısı da **pek** berbatmış" diye tasalanmağa **hiç** lüzum yoktur. Zevkli, kullanışlı bir bot, bir yan - bot veya altı kauçuklu bir süed ayakkabı sayesinde, kocanızı ıslak ayakabılarla dolaşmaktan ve üşütmekten kurtarabilirsiniz,

— İstanbul'da Beyoğlu'nda Picasso'da. Her iki modelin fiyatı: 110 TL

— Ankara'da Kızılay'da Karaca'da. Fiyatı: **150** TL

MUSİKİ

KONSERLER

Yalnızken yaya kalan sanatçı

Carl Seeman, adsız piyanoculardan değildir. Ama adını, herşeyden önce, bir eşlik çalgıcı olarak kazanmıştır- Bu yüzdendir ki, geçenlerde İstanbul'da Şan sinemasında verdiği resitalde, hiçbir seçkinliği olmıyan bir yorumcu ve hiçbir üstün yanı bulunmayan bir teknikçi olarak çaldı durdu.

Konserin ilk yarısında, sanki piyanoyu yoklamaktan, parmaklarını işlemiye hazır duruma getirmekten öteye gidemedi. Bu, çok uzun süren ısınma süresi boyunca olanlar, Bach, Mozart ve Schubert'e oldu. Birçok piyanocu gibi. Carl Seeman da konserine Bach'la başlamak tuzağına düşmüştü. Klavyeli çalgı, eserlerinden hiçbirisinin piyano için yazılmamış, olması nedeniyle Bach, piyanoda kötü tınlar ve anlam kazanamaz. Ancak deha sahibi yorumculardır ki Bach'ı piyanoda hoş gösterebilirler. Seeman'ra ise böyle bir piyanocu olmadığı daha ilk ağızda anlaşılıyordu,

Bu görgülü piyanocu belki de kötü bir günündeydi. Ama kötü günün tanıklığı, iyi günün nasıl olabileceğini kestirmeye imkân veriyordu. Herhalde, iyi gününde de Carl Seeman'ın büyük bir piyanocu olarak dinleyicilerinin karşısına çıkabileceğini sanmak kolay değildi.

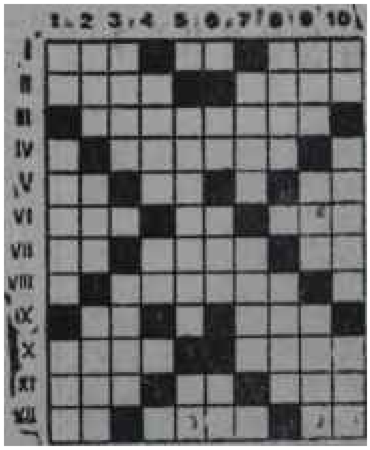
Carl Seeman, konserin ikinci bölümüne, iyi gününe girmiş olarak başladı. Bartok'un Improvisation'ları, bu bestecinin piyano musikisinin en iyi yorumcularıyla boy ölçüşebilecek bir güvenle ve doyuruculukla çalındı.

Bartok'un ardından sıra, günün büyük sınavına geldi. Ama Carl Seeman, sınavın ancak yarışma girmeyi uygun görmüştü. Brahms'ın Paganini Çeşitlemeleri'nin yalnız ikinci defterini çaldı. Gerçi Brahms'ı virtüozluk gösterisi için kullanmadığı, musikinin özünü, anlamını ön -Plâna aldığı için yorumu övülebilir. Ne var ki Brahms'ın bu eseri ayni zamanda virtüöz musikisidir. Carl Seeman'ın çalışıysa, kopmalardan kurtulmuş olmamakla birlikte, ancak düzgün, gösterişsiz ve saygıdeğer bir tekniğin sonucuydu.

Bütünüyle konser, olağanın üzerine yükselmiyordu.

İLHAN MİMAROĞLU

BULMACA

Soldan sağa: I. Eski Senato Balkanının soyadı. Dünya teşkilâtının remzi. Etrafı suyla çevrili kara parçacı — II. Mısır. Mahcup ol anlamında emir — III. Avukatlıktan bütçeciliğe geçen siyasi - IV. Bir ırkın mensubuna bitap . (iki Kelime) — V. Sallandır. Bir zaman parçası. İtalya'da bir ova. — VI. Mürtecinin pek sevdiği.; Tersi bir iskambil kâğıdı. Lisan — VII. Bir organ. ,Gebermek anlamında. Bir nota — VIII. Adı çok geçen bir Bakan — IX. Tersi. su. Tadından yenmez — X. Katiyyen. Naklet — XI. Korkutmak için kullanılan argo nida. Tersi isim. Kıbrıs için milletçe akıtmayı göze aldığımız — XII. O çıkarsa hapishanelerde pireler cirit atar. Yiyen keseden yer. Bir Tanrı.

Yukardan aşağıya: 1. İsim. Demirel'e göre Kıbrıs meselesinde kazandığımız. Köylü lisanında "iste bu" anlamında kullanılır — 2. Mahfaza. O gidince kum kalr. Demirel tehdidi — 3. Tersi bir içki. Çok kapalı bir zümre — 4. Tersi namuslu. Bir soru takısı — 5. Son buhran ertesinde Meclise Hükümet tarafından verildi. Tersi ateş — 6. Asker. İleri anlamında emir. Namus — 7. Muhammed'in ünlü Denklerinden biri. Bağlı — 8. O kelimenin ardından "sen kalk da ben yatam" denir. Bir pudra nevi — 9. Silah sesi. Ağızdaki yorulmayan organ. Shakespeare'in yarattığı kral tipi — 10. Bir zaman parçası. Amerikan parası. Tersi yemin.

Geçen sayıdaki bulmacanın çözülmüş şekli:

Soldan sağa: Mütareke — C, Sulama, C — Us, Saki. Ay — Nal, Mi. Akr — TM, Cebi. Su — A, Betebe, S — Lav, Alt — D, Fatura, S — El, Pere, La — Paa, Şa, Sar — O, Mânlio, T — Kalealma.

Yukardan aşağıya: Cunta, Depo — M, Sam, L, La, K — Üs, L, Baf, Ama — Tuş. Cevap, Al — Alamet, Teşne — Rakibe, Urala — Emi, İbare, İl — Ka, A. Ela. Som — E. Aks, T, La, A — Cyrus, Şart.

akis

Sayı : 9 Cilt : I Yıl : 14 (11.XII.1967)
Haftalık Akülalite Dergisi
Rüzgârlı Sok.. 15 — Ankara

Telefon : 11 89 92 (Yazı İş. Md.)
10 73 82 (İstihbarat)
10 6196 (İdare)

Posta Kutusu 582 — Ankara

SAHİBİ :
AKİS Neşriyat Ltd. Ortaklığı adına
METİN -TOKER

Yazı İşlerinden sorumlu
Genel Yayın Müdürü ;
KURTUL ALTUĞ

YAZI KURULU :
Günay Akarsu, Jale Candan, Güneri Cıvaoğlu. Uygun Dürer, Gültekin Elibal. Teoman Erel, Muzaffer A. Esin, Naci Ertez. Yılmaz Gümüsbaş, Faruk Güvenç, Tarık Dursun K.. Hüseyin Korkmazgil, İlhan K. Mimaroğlu, Salih Neftçi. Gül-Peri, T. Kemâl,Selma Tükel, Turan Erol, Şelale Okan

RESSAM :
Cemil Ünlütürk

FOTOĞRAF :
Dinçer Olcay, Ozan Sağdıç, Alyat Burç, Asil Hürer, T.H.A.

KLİŞE :
Doğan Klişe Atelyesi

OFSET BASKILAR :
Doğuş Ltd. **Ortaklığı**

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir

ABONE ŞARTLARI:

3 aylık (12 sayı) 15.00 T.L.
6 aylık (25 sayı) 30.00 T.L.
1 yıllık (52 sayı) 60.00 T.L.

Tabancı memleketler için posta ücreti eklenir — Geçmiş sayılar için iki misli fiyat uygulanır

İLÂN ŞARTLARI:

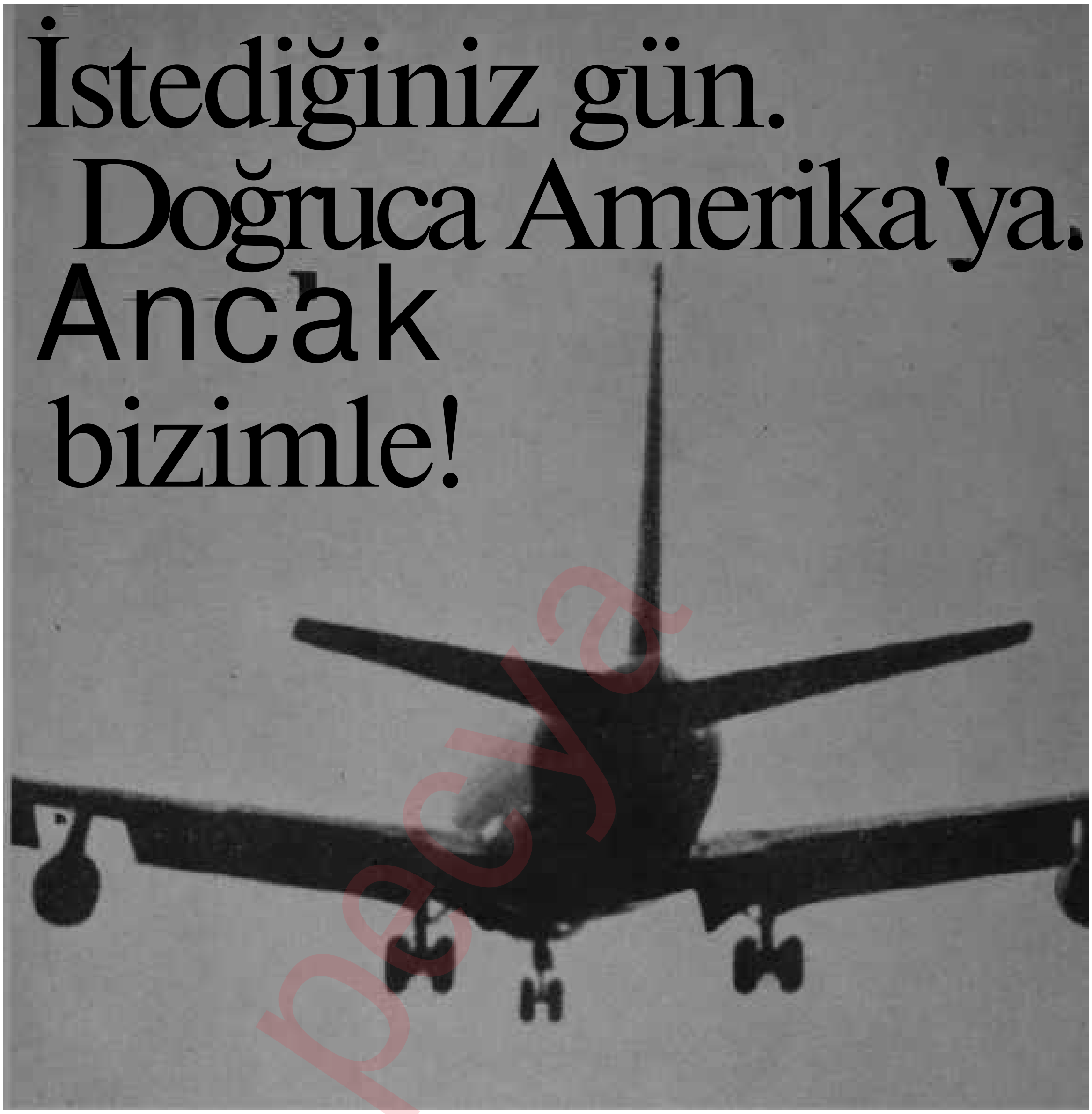
4 renkli ofset ilânlar :	4.000	T.L.
Siyah-beyaz ofset ilanlar :	2.000	T.L.
İç tam sayfalar :	1.500	T.L.
İç çift sütunlar :	1.000	T.L.
İç yarım sayfalar :	750	T.L.
İç tek sütunlar :.	500	T.L.

DİZGİ VE TERTİP :
Rüzgârlı Matbaa - Ankara

BASILDIĞI TER :
Hürriyet Matbaası — Ankara

BASILDIĞI TARİH :
8 Aralık 1967

Müessese Müdürü :
TACETTİN TEZER

Sizi, haftanın hangi günü isterseniz o gün, doğruca Birleşik Amerika'ya ancak biz götürebiliriz. Hakikatte, her hafta 10 seferimiz var. Amerika'daki ilk uğrağımız da New York. Dahası var: Eğer Kaliforniya'ya gitmekte iseniz, hiçbir fazlalık ödemeden New York'ta kalabilirsiniz. Sonra sizi oradan dosdoğru Kaliforniya'ya götürürüz. Başka yerleri de mi soruyorsunuz? Baltimore ve Washington D. C. için de haftada üçer seferimiz var. Tafsilât için PanÂm seyahat acentenize yahut bize müracaat ediniz. Sonra da Amerika'yı keşfetmek üzere bizimle uçunuz. Seferlerden çoğunda "Havada Eğlence" programımızdan istifade edebilirsiniz.
Bizimle uçarken mevcudun en iyisi ile uçmakta olduğunuzdan emin olacaksınız.
Bu da güzel bir histir.

İstanbul: Hilton Methali, Tel: 47 45 30
Ankara : 53 Atatürk Bulvarı, Tel 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel: 33 4 72
Adana : Agba Oteli. Tel. 15 01

PanAm gidişe azamet verir.

PAN AM

Dünyanın
en tecrübeli havayolu

Arzuya bağlı, munzam ücret 2.50 dolar.

EN MESUT
AİLE
BANKAMIZDA
HESABI OLAN
AİLEDİR
TÜRKİYE İŞ BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyetidir